

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 12 (2341) Год XLVI

Беласток 25 сакавіка 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Казка пра Беларусь

Наталія ГЕРАСІМЮК

У разважаннях пра Беларусь даволі часта прыпамінаецца мне адна старая прымаўка пра тое, як Бог дзяліў зямлю на краіны. А было гэта так.

Сабраліся на сход усе народы і звярнуліся да Бога з просьбаю, каб вызначыў кожнаму месца на Зямлі, даў тэрыторыю і назву, каб вядома было дзе хто жыве і як хто называецца.

Згадзіўся Бог. Чаму ж не падзяліць?

Сталі ўсе народы ў чаргу (бо ж павінен быць парадак). І пачаў Бог дзяліць зямлю. Першымі ў чарзе стаялі самыя спрытныя і нецярплівыя. Ім дасталіся велізарныя кавалкі, багатыя ва ўсіх адносінах. Другім — крыху меншыя, але таксама добрыя. Бог дзяліў, а народы ў чарзе спрачаліся, пхаліся, выпіхалі адзін аднаго з чаргі, вырывалі адзін у аднаго лепшыя кавалкі, зразумела, як то людзі. А на самым-самым канцы гэтай доўгай чаргі стаяў самы спакойны і самы ціхі народ — беларусы. Яны не пхаліся, не крычалі, не прабавалі ўхапіць лепшага кавалка. Стаялі ціхенька, назіралі за таўкатнёй і цяропліва чакалі сваёй чаргі.

Заўважыў іх Бог і, як узнагароду за цяропліваць, за паслухмянасць, надзяліў іх кавалкам зямлі, не надта вялікім, у сам раз, як для такога невялікага народа. І да таго ж прыгожай была гэтая зямелька: і азёры тут табе, і лясы. А звырына якая! Такого прыгожага і ўтульнага месца не было больш ні ў каго.

І пазайздросцілі другія народы гэтай прыгажосці. Ізноўку накіраваліся да Бога са скаргай, што не роўна падзяліў. „Чаму гэта, — кажуць, — адным — самы пясок ды голыя камяні, другім — гушчар непразлы, поўны небяспекі, трэцім — увогуле немаведама што дасталася, а гэтым беларусам такі цукерачак трапіўся? Несправядліва!”

Прыздумайся Бог. Сапраўды крыху няроўна выйшла, але забіраць зямлі беларусам не стаў, паабяцаў толькі пасланнікам народаў, што нашле беларусам за тое дурных кіраўнікоў. Штосьці за штосьці, маўляў.

І што ж Беларусь? Беларусь прыпамінае невылечна хворага чалавека, які змагаецца за жыццё. Ён (гэты чалавек) хварэе ўжо так доўга, што змянілася не адно пакаленне лекараў. Калі прыходзіў урач, які знаеца на сваёй справе, ён памагаў хвораму стаць на ногі. Чалавек ажываў, да яго варочаліся колеры жыцця, мова, ён меў ахвоту спяваць і танцаваць, выйсці на волю і заявіць усяму свету пра сваё існаванне. На жаль, не ўсе дактары добра знаюцца на сваім фаху. На змену добраму доктару прыходзіў, вобразна кажучы, канавал, які адвальваў сваю работу абы-як. Хвораму становілася горш, ён марнеў, траціў веру ў жыццё, быў на краі смерці.

Нядобрага доктара выганялі, мо сам адыходзіў. Яго месца займаў добры спе-

[працяг 9]

Першы крок да незалежнасці

Яўген МІРАНОВІЧ

Вясною 1918 года пра незалежнасць пачалі думаць народы, эліты якіх раней марылі толькі пра культурную аўтаномію ў межах Расіі. Апрача палякаў да і сусветнай вайны ніводзін са звыш ста народаў Імперыі Раманавых не праяўляў імкнення да незалежнасці. Латышскія ці эстонскія эліты з-за канфлікту з пражываючымі на іх тэрыторыі немцамі пераконвалі свае грамадствы пра неабходнасць замацоўвання цесных сувязяў прыбалтыйскіх правінцый з Пецярбургам. У параўнанні да латышоў ці эстонцаў, якія ў 1918 годзе стануць жыць у сваіх дзяржавах, беларускія эліты на пачатку XX стагоддзя разважалі прынамсі пра палітычную аўтаномію ў „дэмакратычнай Расіі”. Беларусы не надта адставалі ў нацыянальным працэсе, калі параўнаць іх імкненні з суседнімі народамі.

Большасць народаў у 1918 годзе аб’явіла незалежнасць сваіх правінцый па прычыне сітуацыі, якая ўзнікла ў Расіі. Прыбалты і ўкраінцы панічна баяліся пашырэння балышавізацыі на свае краіны. Таму нават прыхільнікі сацыялізму далучаліся там да незалежніцкіх лагераў. У Беларусі балышавікі спачатку ўспрымаліся як саюзнікі ў вырашэнні нацыянальных спраў. Дарэчы, балышавікі не перашкаджалі беларускім дзеячам у арганізаванні нацыянальнага жыцця. Беларускімі дзеячамі ўспрымаліся яны як легітымныя пераймальнікі расійскай улады і заадно партнёры для далейшых размоваў. Са згоды народнага камісара па справах нацыянальнасцей Іосіфа Сталіна 5 снежня 1917 г. быў скліканы I Усебеларускі з’езд з удзелам

1 872 дэлегатаў з усіх куткоў Беларусі. Большасць дэлегатаў адобрыла яго асноўную мэту — стварэнне аўтаномнай беларускай дзяржаўнасці ў межах Расіі. 17 снежня З’езд прыняў пастанову аб стварэнні беларускай савецкай сістэмы ўлады ў Беларусі. Дзеля гэтага была выбрана Усебеларуская рада сялянскіх, салдацкіх і рабочых дэлегатаў, якая атрымала паўнамоцтвы часовага беларускага ўрада, падпарадкоўвалася аднак балышавіцкай петраградскай Радзе рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэлегатаў. Гэтага самага дня балышавікі вырашылі разাগнаць З’езд. На практыцы выявілася, што яны таксама, як раней г.зв. расійскія дэмакраты, не прызнавалі беларусам права на самавызначэнне. Не дазволілі нават стварыць беларусам свае савецкай улады. Балышавіцкае кіраўніцтва ў Мінску, сярод якога не было беларусаў, не хацела дзяліцца ўладай з мясцовымі сацыялістамі. Такім чынам нават фанатыкі яднання з Расіяй зразумелі, што расійская ўлада ў Беларусі абазначае прадаўжэнне каланіяльнага статусу, дзе мясцовым элітам астаецца толькі паслухмяная служба чужынцам.

З’езд, пакуль яго разагналі балышавікі, паспеў яшчэ выбраць кіраўнічы орган — Рад, якая стала легітымным прадстаўніцтвам беларускага народа. Рада стварыла Выканаўчы камітэт, які стаў арганізаваць беларускія незалежныя структуры. У лютым 1918 года памяняліся акупанты. На працягу некалькіх дзён немцы занялі амаль цэлую Беларусь. Не прызналі яны Выканаўчы камітэт палітычным беларускім суб’ектам. Не цікавіла іх беларуская дзяржаў-

[працяг 2]

Беларускае аб’яднанне студэнтаў у Польшчы запрашае на святкаванне 83 гадавіны абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі, якое адбудзецца 25 сакавіка 2001 года а 9-й гадзіне ў зале Галоўнай тэхнічнай арганізацыі (NOT) у Беластоку па вул. Складоўскай-Кюры, 2. У праграме гістарычны даклад д-ра Алега Латышонка (Беласток) і канцэрт барда Андрэя Мельнікава (Гомель).

Барыс Кім на Беласточчыне

Жывая легенда Беларусі, акадэмік Міжнароднай акадэміі астранаўтыкі, вынаходнік вадароднага паліва для касмічных караблёў, заснавальнік беларускай калоніі ў Саўт-Рыверы, беларускі асветнік, гасцяваў у Беластоку.

[болей 2]

Страціць уся вёска

17 снежня мінулага года ў Малінках меў адбыцца справядзачна-выбарчы сход пажарнай каманды. Прыхільнікі сабраліся ў доме солтыса, бо ў вясковай святліцы, тлумачылі, няма шый у вокнах. Аднак працэдуры сабраліся ў святліцы. Разам з імі былі войт, гмінны камендант.

[канфлікт 3]

Канцэрты на Беласточчыне

У 1937 годзе канцэрт Міхася Забэйды-Суміцкага адбыўся ў Беластоку, дзякуючы Аб’яднанню працаўнікоў беларускага тэатра „Полымя”. Спывак выступіў у тэатры „Паляс” бясплатна.

[па слядах спевака 4]

Пікет у абарону бізнесмена

9 сакавіка адбываўся разбор справы Андрэя Жукаўца, бізнесмена, які нарабіў (ці нарабілі яму) клопату ў Беларусі з-за грошай і палітыкі. Польшча падпісала з Беларуссю ў 1994 годзе пагадненне, якое рэгулюе судовыя справы сваіх грамадзян за мяжой. І хоць справа пахне моцна непрыемна — Польшча павінна трымацца пагадненняў.

[арышт 4]

Сведкі адышоўшай эпохі

Храністамі часу называе іх Георгій Валкавыцкі ва ўводным слове да зборніка „Сваякі”, на які склаліся вершы пяці аўтараў „з вялікай ніўскай сям’і”: Дзядзькі Кваса (Міхал Красоўскі), Дзядзькі Фёдара (Фёдар Хлябіч), Дзядзькі Аркадзя (Аркадзь Леўшук), Цёткі Мальвіны (Анна Ігнатовіч, сёння Яканюк) і Дзеда Кастуса (Кастусь Пятэльскі).

[рэцэнзія 8]

Беларусь — беларусы

Дырэктар Інстытута біяхіміі ў Гродне Андрэй Майсёнак і акадэмік Барыс Кіт.

Барыс Кіт на Беласточчыне

Барыс Кіт, жывая легенда Беларусі (год нараджэння 1910, зараз жыхар Франкфурта-на-Майне), акадэмік Міжнароднай акадэміі астранаўтыкі, вынаходнік вадароднага паліва для касмічных караблёў, заснавальнік беларускай калоніі ў Саўт-Рыверы, беларускі асцетнік, гасцяваў ад 7 да 11 сакавіка г.г. у Беластоку.

— Мэта майго падарожжа прыватная, — кажа прафесар Кіт. — Я прыехаў сустрэцца са сваім добрым калегам з Гродна, прафесарам Андрэем Майсёнкам.

У Беластоку пазнаёміўся таксама з сям'ёй Аркадзя Лашэвіча, І сакратара Ваяводскага камітэта ПАРП у Беластоку ў 1957-1972 гадах.

Знаёмства з сынам Лашэвіча, Віктарам, было нагодай для добрых успамінаў. Прытым адкрылася замоўчаная старонка ў беларускай гісторыі.

— Аркадзь Лашэвіч многа зрабіў для беларусаў як старшыня вучнёўскага камітэта Віленскай беларускай гімназіі. Менавіта, дзякуючы яго падтрымцы

Барыс Кіт, раней настаўнік матэматыкі, стаў дырэктарам Беларускай гімназіі. Пасля, калі Вільня апынулася ў межах Літоўскай ССР, Лашэвіч дапамагаву пераводзіць беларускую гімназію ў Навагрудак. Актыўна ўдзельнічаў у жыцці школы, выступаў на сходах з прамовамі, заўсёды па-беларуску.

— Ён быў маею правай рукой, вялікім беларускім патрыётам, — успамінае найлепшымі словамі былога вучня прафесар Кіт.

Дух даўняга сяброўства паспрыяў новаму знаёмству паміж Барысам Кітам і сынам былога вучня, дацэнтам Віктарам Лашэвічам і яго сям'ёй. У іх кампаніі Барыс Кіт пабываў у Супраслі, Тыкаціне, Гайнаўцы, Белаежы. Госць наведаў таксама беластоцкую Медыцынскую акадэмію, Кафедру беларускай культуры беластоцкага Універсітэта і радыё „Рацыя“, сустрэўся з журналістамі „Нівы“, „Czasopisa“ і радыё Беласток.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Першы крок да незалежнасці

[1 *працяг*]

25 сакавіка не ўзнікла беларуская дзяржаўнасць. Тэрыторыю Беларусі палічылі часткай Расіі, на якой праводзілі канфіскацыю ўсялякай маёмасці.

Выканаўчы камітэт Рады І Усебеларускага з'езда аднак надалей працягваў сваю дзейнасць. 9 сакавіка выдаў грамату, у якой заяўляў, што „Беларускі Народ жыве і жыць будзе” і аб'явіў узнікненне Беларускай Народнай Рэспублікі ў этнаграфічных межах. Камітэт неўзабаве стаў адзінай арганізацыяй, якую немцы прызнавалі прадстаўніцтвам мясцовага насельніцтва. Са згоды ствараючых яго партый і арганізацый Камітэт перайменаваўся ў Раду Беларускай Народнай Рэспублікі і 25 сакавіка 1918 г. аб'явіў незалежнасць БНР. Беларусь мела займаць тэрыторыю Віцебшчыны, паўднёвай Віленшчыны, Гродзеншчыны (з Беластокам), усходняй Смаленшчыны, Магілёўшчыны, паўночнай Чарнігаўшчыны і Міншчыны. Палессе немцы з бальшавікамі раней ужо аддалі Украіне.

Яўген МІРАНОВІЧ

25 сакавіка не ўзнікла беларуская дзяржаўнасць, але прадэманстравалася воля яе стварэння. Беларусы дзеля рэалізацыі гэтай ідэі не мелі — як, напрыклад, літоўцы, латышы ці эстонцы — саюзнікаў, зацікаўленых у яе ажыццяўленні. Не мелі, і не маглі мець, прынамсі пару соцень тысяч салдат, каб паўстрымаць агрэсараў з захаду і ўсходу. У той час былі гэта асноўныя элементы, якія дазвалялі ствараць свае дзяржаўнасці. Неўзабаве чужыя арміі затапталі беларускую незалежнасць, але ідэя свае дзяржавы, якой сімвалам стала дата 25 сакавіка, перадавалася з пакалення ў пакаленне. Нават калі дакладна вымазалі яе з памяці жыхароў Савецкай Беларусі, заўсёды аставалася яна жывой сярод беларускіх эмігрантаў. Хапіла толькі моманту свабоды ў Беларусі ў пачатку дзевянастых гадоў XX стагоддзя і ажыццяўляць ідэю незалежнасці стала пару мільёнаў беларусаў. Гэта паказвае, што ніякія халуі, якія ёсць ці будуць пры ўладзе ў Мінску, не ў зможа паўстрымаць гэты працэс.

Ачмурэнне? Ці верх цынізму?

У газеце „Союзное вече” — издание Парламентского Собрания Союза Беларуси и России (№ 9, 28.09.2000) апублікаваны зварот Грамадскага камітэта садзейнічання Саюзу Беларусі і Расіі — пад назвай „Если не мы, то кто же? Если не сегодня, то когда?”

Камітэт гэты створаны ў суверэннай і незалежнай дзяржаве Расійская Федэрацыя, але зварот яго адрасаваны і народу суверэннай і незалежнай дзяржавы Рэспубліка Беларусь. Сутнасць зместу і мэты гэтага дакумента адна: давайце як мага хутчэй з двох суверэнных дзяржаў зробім адну! Якою дзяржавай будзе гэтая адна — і дзецям ясна. Будзе Расійская Федэрацыя, тэрыторыя якой прырасце „заходнім краем”. І толькі! А што можа быць іншае?

Значыць, кідальце з-за мяжы заклік да беларускага народа, каб ён адрокся ад свабоды і незалежнасці і эдаў сваю краіну суседняй дзяржаве, — можна? Міжнароднае права дазваляе? Выходзіць, так. Цікава было б яго, гэтае права, пабачыць. І цікава было б уявіць, як бы пачуваліся грамадзяне Расіі, калі б нейкі грамадскі камітэт у Кітаі адрасаваў такі Зварот ім, расіянам. Як бы яны адрэагавалі? Што загаварылі б? Якія грозныя ноты тут жа пайшлі б па дыпламатычных каналах?

Але я, шаноўныя чытачы, хачу запыніць вашу ўвагу не на гэтым аспекце Звароту. Наконт гэтага — усё зразумела. Ну, хочацца вялікай і магутнай дзяржаве заграбсці (праглынуць, хаўкнуць) вельмі патрэбную ёй з геапалітычных меркаванняў тэрыторыю суседняй краіны, тым больш што яна па плошчы амаль у 90 разоў, а па насельніцтве ў 15 разоў меншая; да таго ж палітычна нестабільная і вельмі кволая эканамічна. Кажучы мовай палітычных слоўнікаў, вялікая і магутная хоча здзейсніць аншлюс, інкарпараваць невялікую і немагутную ў свой склад.

Я хачу акцэнтаваць увагу на іншым. У Звароце некалькі разоў, у розных варыянтах, паўтараецца „нічога сумняшся” — як агульнавядомая ісціна — адна подлазмысленая „мерзопакостная” думка. Сэнс яе геніяльна прасты: рускія і беларусы — гэта адзін народ; адвеку, праз увесь час і сёння. Ніякага асобнага беларускага этнасу, беларускага народа ніколі не было і няма. Толькі і ўсяго!

Чытаем: „Этот союз взлелеян в сердцах единого народа (падкрэслена ў газеце — Н. Г.), который оказался искусственно разделенным...”, „Без подвига

Ивана Сусанина, без нравственного подвижничества Евфросинии Полоцкой объединили бы духовные силы *нашего единого народа*” (падкрэслена мною — Н. Г.).

Вось такое „сенсатыйнае” навуковае адкрыццё на парозе XXI века! Больш за сто гадоў у падручніках і энцыклапедыях, што выходзілі ў Расіі, Беларусі і ва ўсім свеце, пісалася: славянскія народы — гэта рускія, украінцы, беларусы, палякі, балгары, сербы, славенцы, чэхі, славакі і іншыя — усяго пятнаццаць народаў. Аказваецца, беларусы ў вялікую сям'ю славян залезлі самазванцамі, не маючы на гэта права: такога народа — беларускага — няма!

Вы, шаноўныя землякі-суайчыннікі, каму сёння 90 ці 80, і каму 70 ці 60, і каму 50, 40, 30, 20 — вы ўсе з дашкольнага і пачатковага школьнага ўзросту ведалі, што *такі славянскі народ ёсць і што вы яго сыны і дачкі*, вы ганарыліся, што маеце сваё ўласнае імя, сваю мову і культуру, свае традыцыі і звычкі, што прайшлі свой адметны гістарычны шлях. Дык вы памыляліся, мае дарагія! Гэта вас увялі ў зман. Хто — увёў? А гэныя самыя ўсякія там Скарыны, Сапегі, Будныя, Цяпінскія, Каліноўскія, Дуныны-Марцінкевічы, Багушэвічы, Купалы, Коласы, Багдановічы, Гарэцкія, Ластоўскія, Луцкевічы, Цвікевічы, Гаруны, Бядулі і іншыя.

Я напісаў іх імёны ў форме множнага ліку, але з вялікай літары. Гэта няправільна. Трэба пісаць з малой. Ужо колькі гадоў імёны сучасных „беларускіх нацыяналістаў”, што кладуць свае сілы на алтар Роднага Слова, на алтар свабоды і незалежнасці Беларусі, вымаўленыя з трыбуны ў множным ліку, пішуцца ў дзяржаўных газетах з малой. Каб мацней выказаць да іх пагарду вялікіх дзеячаў эпохі.

Дык вось „члены Общественного комитета содействия” знялі з вашых душ і сэрцаў гэтую аблуду, выкрылі гэтую нацыяналістычную дыверсію ў гісторыі „единого и великого Отечества”. Цяпер ужо вы дасканалы ведаеце, да якога народа належыце. Не могуць жа памыляцца аўтары і падпісанты Звароту — там спрэс адны знакамёты: пісьменнікі, акадэмікі, дактары навук, мастакі. Ды што пісьменнікі! Нават два генералы фігуруюць — „для пушей важности”! Ну, а калі без іроніі, дык скажыце, браткі беларусы, што гэта? Ачмурэнне? Псіхоз? Страта розуму? Ці... верх цынізму?

Ніл ГІЛЕВІЧ

Народная воля, 14.02.2001 г.

Сакавіцкія віншаванні

Вітаю супрацоўнікаў і чытачоў „Нівы” з 83-мі ўгодкамі Абвяшчэння Незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі Векапымным Актам 25-га Сакавіка 1918 г. і зычу ўсім Вам поспеху ў жыцці і працы па абароне незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

Ворагі свабоды і незалежнасці Беларусі прыкладалі ў мінулым і надалей прыкладаюць і цяпер вялікія высілкі і намаганні, каб ізноў панявольць беларускі народ. Аднак мы моцна верым, што Святые Ідэал Незалежнасці Беларусі быў, ёсць і заўсёды будзе НЕПЕРА-

МОЖНЫМ і што беларускія патрыёты абароняць свабоду і незалежнасць Рэспублікі Беларусь, ад тых узурпатораў і здраднікаў, якія цяпер займаюць высокія ўрадавыя становішчы ў Рэспубліцы Беларусь і адначасова стараюцца нанова ўпіхнуць Беларусь і беларускі народ у ярмо няволі.

Вечная слава Тварцам Акту 25-га Сакавіка!

Няхай вечна жыве і квітнее незалежная Рэспубліка Беларусь!

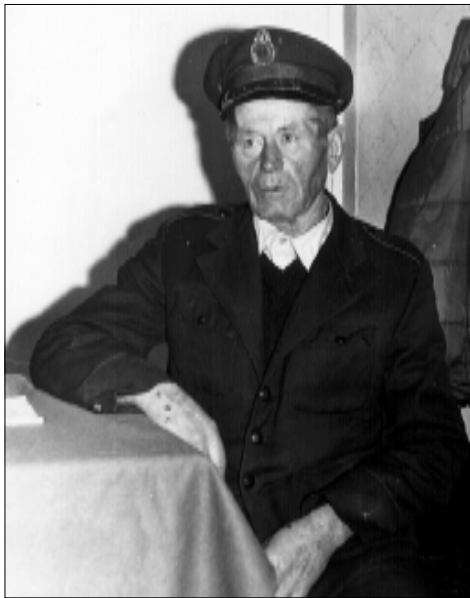
Алесь АЛЕХНІК, Генеральны Сакратар
Згуртавання беларусаў Аўстраліі

З нагоды 83 угодкаў апавяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі ўсім беларусам, нягледзячы на месца пражывання, якім блізкія ідэалы 25 Сакавіка, усяго найлепшага жадае Беларускі саюз у РП.

Страціць уся вёска

Малінніцкія пажарнікі не могуць карыстацца машынай. 18 снежня мінулага года забараніў ім гэтага воіт Арлянскай гміны. Рашэнне не прыпыніла канфлікту, які разгарэўся ў вёсцы два гады таму.

Сцяпан Міранчук — першы старшыня малінніцкай каманды.

Некалькі гадоў таму ў адлегласці 100 метраў ад пажарнага дэпо ў Орлі ў пажары драўлянага дому згарэў малады чалавек. Якраз у гэты момант пажарная машына была папсавана, а прынесеную на месца мотапомпу не ўдалося завесці. Пасля гэтага здарэння тадышні воіт забяспечыў арлянскіх пажарнікаў новай машынай маркі „Камаз“, а адрамантаваны „Стар-28“ (1972 года вытворчасці) перадаў у Маліннікі і тым самым раз’яднаў мясцовых пажарнікаў.

— Пажарная каманда ў Малінніках узнікла ў 1958 годзе, — успамінае тадышні старшыня Сцяпан Міранчук. — Першым яе камандантам быў Дзмітры Драбнікоўскі, якому падлягала 30 дабравольцаў. Мелі мы ў сваім распараджэнні толькі ручную мотапомпу. Калі ў 1963 годзе гарэлі Тапчыкалы, спынілі мы аўтобус, вывелі з яго пасажыраў, пагрузілі мотапомпу і паехалі тушыць пажар. Згарэлі тады чатыры клуні.

29 верасня 1973 года ў Малінніках было здарэнне ў карыстанне мураванага дэпо. Будаваў яго на грамадскіх пачатках усе вяскоўцы.

— Цяпер каманда налічвае 18 пажарнікаў, але трое, у тым ліку начальнік Сцяпан Кулік, ужо два гады не плацяць членскіх узносаў, — тлумачыць цяперашні старшыня Пятро Рагоза. — У мінулым годзе выязджалі мы да пажараў дзесяць разоў — тушылі клуні, дом, падсілі лес.

Пажарная аўтамашына „Стар-28“, якая трапіла ў Маліннікі 16 жніўня 1998 года, патрабуе неадкладнага рамонт, але ў гміне не спяшаюцца даваць грошы.

— Ужо мы ногі адбілі ходзячы да войта, — кажа солтыс Маліннік Ніна Іванюк і зараз дадае: — Калі пры Сцяпану Куліку (цяперашнім начальніку і былым солтысе) у пажарнікаў была толькі мотапомпа, каманда нічога не рабіла, але як атрымалі машыну, усё заварушылася і маем цяпер два гады неспакою і сварак...

Канфлікт сярод малінніцкіх пажарнікаў мае персанальную глебу. Калі ў 1998 годзе Сцяпана Куліка на пасадзе солтыса вёскі замяніла Ніна Іванюк, пажарнікі падзяліліся на праціўнікаў і прыхільнікаў новай солтыс і яе мужа Пятра, ад нядаўня штатнага шафёра пажарнага аўтамабіля. Праціўнікі даказваюць, што да пажараў выязджаюць заўсёды адны і тыя ж асобы.

17 снежня мінулага года меў адбыцца справядзачна-выбарчы сход каманды. Прыхільнікі сабраліся ў доме солтыса, бо ў вясковай святліцы, тлумачылі, няма шыб у вокнах. Аднак праціўнікі сабраліся ў святліцы. Разам з імі былі воіт, гмінны камендант. Прыбыў таксама старшыня павятовага пажарнага праўлення, але ў солтыса быў надойга. У гэты дзень да прымірэння і перавыбараў не дайшло. Назаўтра воіт вызваліў шафёра пажарнай машыны з абавязкаў і загадаў яму вярнуць ключыкі, а павятовы камендант выкрасліў малінніцкую каманду з аперацыйнага ўліку.

Шафёр ключыкаў воіту не аддаў, а прыхільнікі солтыса пачалі пісаць на войта скаргі ва ўсе магчымыя следча-кантрольныя інстанцыі.

Малінніцкі канфлікт разглядаўся на сесіі Рады гміны 25 студзеня 2001 года.

— Воіту не падабаецца фізіяномія шафёра і звальняе яго з работы, не пытаючы старшыні малінніцкай пажарнай каманды, — заявіла ў канцы свайго выступлення Ніна Іванюк.

На гэта востра адрэагаваў Сцяпан Кулік — начальнік каманды ў Малінніках:

— Калі мы атрымалі машыну, выбралі шафёра, але солтыс Ніна Іванюк проціпаставілася і аўтамабіль паўгода стаяў бяздзейна, пакуль яе муж закончыў курсы на вадзіцельскія правы. Потым не спадабалася ёй праўленне каманды, дык склікала сход пры ахове паліцыі...

Малінніцкая каманда на спаборніцтвах у Орлі (20.09.2000 г.). Першы справа стайць Сцяпан Кулік.

А шафёр, едучы да пажару, не хацеў мяне ўзяць з сабою і нават не сказаў, дзе гарыць, — скардзіўся начальнік, але спадарыня солтыс не засталася ў даўгу:

— Кулік быў часова прыпынены ў выконванні абавязкаў, бо не плаціць членскіх узносаў. Таксама не павінен выязджаць на акцыі, бо ніколі не быў цвярозы.

Сцяпан Кулік запрапанаваў:

— Пажарная каманда сталася прыватнай арганізацыяй Іванюкоў. Няхай адкупяць аўтамашыну і будзе парадак.

— І адкуплю, але такіх пажарнікаў як Кулік не хачу трымаць. Мяне людзі абралі солтысам дзеля таго, каб навесці сапраўдны парадак.

На канец амаль гадзіннай заўзятай спрэчкі воіт Ян Добаш заявіў:

Сход прыхільнікаў у доме солтыса. Злева: Пятро Іванюк, Ян Казакевіч і Пятро Рагоза.

экалогію. У мінулым годзе, напрыклад, атрымалася сума 2 млн. 550 тыс.

Воіт паінфармаваў прысутных аб выніках перагавораў з дырэктарам Акруговай чыгуначнай амбулаторыі ў Беластоку на конт спалучэння Гміннага асяродка аховы здароўя з Амбулаторыяй мундзірных службаў. Лекары асяродка ў Чаромсе і Кляшчэлях рашылі арганізаваць непублічны ЗОЗ. Ці чыгуначная амбулаторыя мундзірных службаў якраз знойдзецца ў ягоных структурах, залежыць будзе ад дагавору лекараў трох устаноў. Кіраўнік гміны віноўнікам за калоту вакол гэтай справы лічыць Зыгмунта Кастоўскага, які ўзначальвае ўсе пратэстацыйныя акцыі ў гміне.

Пра бяспечнасць дзяцей, забеспячэнне маёмасці і аўтамабіляў гаварыў прадстаўнік Павятовай камендатуры паліцыі ў Гайнаўцы. Кузаўцы прасілі паліцэйскага, каб паўплываў на падаросткаў, якія на матацыклах арганізуюць вулічныя гонкі, што можа стаць прычынай дарожнага выпадку. Адзін з удзельнікаў схода прад’явіў прэтэнзію

ў адрас функцыянера, што паліцэйскія больш наглядаюць за аматарамі піва ў краме, чым за зладзеямі і хуліганамі. У адказ пачулася, што закон забараняе піць піва ў крамах, што нельга дазваліць на тое, каб побач царквы, апівохі хадзілі за сваёй патрэбай па-за краму. Паліцэйскі перасцерагаў грамадзян перад жулікамі, якія апошнім часам швэндаюцца па Гайнаўшчыне і вымантачваюць грошы.

Ніна Ефімюк заахвочвала сялян няцца агратурызмам.

— Неўзабаве над Рэпчыцкае вадасховішча будуць прыежджаць турысты. Спатрэбяцца начлежныя кватэры. Чаму ж не арганізаваць такіх у вайшай вёсцы? — пытала. — Маеце добрыя для гэтага ўмовы: блізкасць вадасховішча і лясы багатыя ў грыбы ды ягады. А пры тым чыстае паветра. Можна прымаць гасцей летам і зімою.

Калі госці развіталіся, кузаўцы засталіся са святаром, каб рашыць справу агароджы мясцовага могілніка.

Уладзімір СІДАРУК

На сходзе ў Кузаве

У лютым г.г. у сальцтвах Чаромхаўскай гміны прайшлі вясковыя сходы, на якіх абмяркоўвалася выкананне гміннага бюджэту за мінулы год і план на год бягучы. У Кузаве сход адбыўся 20 лютага ў мясцовай святліцы. Удзельнічалі: воіт гміны Міхал Врублеўскі, прадстаўнік Павятовай камендатуры паліцыі, працаўнік Сельскагаспадарчай кансультацыі Ніна Ефімюк і наяцяцель прыхода.

— Мінулы год быў удачлівым, — сказаў воіт. — Будаваўся тратуар па вуліцы 1 Мая (з пасёлка ў напрамку вёскі Чаромха), мадэрнізаваліся дарогі і вулічнае асвятленне. Асноўнай інвестыцыяй была купля маёмасці ЗДЗ і добраўпарадкаванне будынка на патрэбы гімназіі. Гэтая здзелка каштавала нас больш сямі мільёнаў злотых. 3,5 мільёна зл. атрымалі мы з „Кантракта для Белаежскай пушчы”, рэшту склалі свае сродкі і крэдыт. Шмат грошай паглы-

нула павышэнне зарплат настаўнікам.

Сёлетні бюджэт воіт назваў бюджэтам пратрымання.

— Мусім заціснуць пояс, — гаварыў ён. — Бюджэт у гэтым годзе складае суму 4 201 177 зл. на баку прыбыткаў і 4 221 177 зл. на баку выдаткаў. У параўнанні да мінулага года паменшыўся на 1 млн. 300 тыс. Гэта вялікі ўрон для гміннай касы. Паўплывалі на тое два фактары: першы — завінавачанне суб’ектаў гаспадарання па няўплаце падаткаў. Напрыклад, дзяржаўная чыгунка не плаціць падаткаў ад канца 1999 года і вінавата больш за трыста тысяч злотых. Другая прычына — спыненне збору экалагічнай аплаты. Раней турыст плаціў 4 зл., калі карыстаўся туалетам ці ўмывальнікам на пагранічным пераходзе. Гэтыя грошы траплялі ў гмінную касу. Але пасля даносу на войта, кантралёры Вышэйшай кантрольнай палаты паўплывалі на спыненне збірання платы на

Канцэрты Забэйд-Суміцкага на Беласточчыне

З вялікай цікавасцю прачытала я артыкул Віктара Шведа „Міхась Забэйд-Суміцкі” ў 52 і 53 нумарах „Нівы” за 2000 год. Шкада, што рэдакцыя не зая-

віла аб ім на першай старонцы, бо ж спявак сам на тое заслугоўвае, каб памятаць пра яго на Беласточчыне. Асабліва цікавы ўспамін Віктара Шведа пра асабістыя сустрэчы з Міхасём Забэйд-Суміцкім.

Дзеля вяртання памяці пра канцэрт для беларусаў на Беласточчыне варты ўспомніць таксама пра канцэрт Міхася Забэйд-Суміцкага ў Беластоку ў 1937 г. і ў час нямецкай акупацыі. Да вайны, пасля 1935 г., Міхась Забэйд-Суміцкі часта даваў канцэрты ў Вільні: 13 снежня 1936 г. у зале Вітаўта Вялікага Літоўскай гімназіі па вуліцы Дамброўскага 5 (у рамках Дня беларускай культуры), 16 мая і 12 снежня 1937 г. у зале Універсітэта. Канцэрт гэта карыстаўся вялікай папулярнасцю. Звычайна таксама выступалі хор Беларускага студэнцкага саюза пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы. У 1937 г. фірмай „Odeon” была выпушчана пласцінка з беларускімі песнямі Міхася Забэйд-Суміцкага, якая карысталася вялікай папулярнасцю. У 1938 г., у першым паўгоддзі, дзякуючы „Ormuzie” (Organizacji Ruchu Muzycz-

nego) спявак наведаў Слонім, Ваўкавыск, Баранавічы, Свіслач, Нясвіж, Наваградак, Шчучын, Плоцк, Гастынін, Радам і Холм, усюды ўзнагароджаны гучнымі апладысмантамі. 1 мая 1938 г. выступіў у Брэсце, 8 — у Вільні ў кансерваторыі, а 24 — у Варшаве ў зале кансерваторыі. Апошні канцэрт арганізавала Асветнае таварыства беларусаў у Варшаве. Бурныя воплескі суправаджалі кожнае выступленне М. Забэйд-Суміцкага, прымушалі яго выходзіць і спяваць ізноў, а ўрэшце, пасля канцэрта слухачы неслі артыста на руках, абсыпанага кветкамі. Шмат хто з прысутных на канцэртах М. Забэйд-Суміцкага такія эпізоды памятае да сёння.

У 1937 годзе канцэрт Міхася Забэйд-Суміцкага адбыўся ў Беластоку, дзякуючы Аб’яднанню працаўнікоў беларускага тэатра „Польмя”. Спявак выступаў у тэатры „Паляс” бясплатна. Як успамінаў адзін з удзельнікаў канцэрта, улады горада да апошняй хвіліны не давалі згоды на выступленне. Калі ўрэшце быў атрыманы дазвол, на ім віднёў чырвоны грыф: „Śpiewać po polsku”. Толькі асабісты візіт М. Забэйд-Суміцкага ў беластоцкага старасты прычыніўся да згоды апошняга на беларускія спевы. „На канцэце было відаць, як публіка рэагуе на кожны яго рух, на кожны пераход пераліўнага голасу артысты, які павучымі тонамі захоплівае душы слухачоў і з уласцівай яму лёгкасцю вядзе іх лабірынтам сваіх перажыванняў („Беларускі летапіс”, 1937).

Віктар Швед працаваў цёплым выказванні Максіма Танка пра адзін з канцэртаў Міхася Забэйд-Суміцкага. Ведаючы даты яго канцэртаў у Вільні, пачала я гартаць „Лісткі календара” Максіма Танка (Мінск 1981) і іх польскую версію „Kartki z kalendarza” (Warszawa 1977) і нідзе не знайшла прозвішча славутага спевака, ні звестачкі, хаця скупой, пра канцэрт. Ці дзеля агульнага маўчання наконт Міхася Забэйд-Суміцкага яшчэ ў той час?

Пра канцэрт Міхася Забэйд-Суміцкага на Беласточчыне ў час вайны

абшырна інфармавала „Новая дарога”, даючы абвесткі пра канцэрт, а пасля справаздачы з ім. І так, даведваемся пра яго канцэрт 9 кастрычніка 1942 г. у Беластоку ў кінатэатры „Капітол” (ці не кіно „Тон”?) 10 — у Ваўкавыску, 15 — у Бельску, 19 — у Гародні. 18 чэрвеня 1943 г. ізноў М. Забэйд-Суміцкі спяваў у Беластоку, разам з хорам Беларускага аб’яднання, якім кіраваў Змітро Арлоў. Быў таксама ў маі 1944 г. Начаваў тады ў Хведара Ільшэвіча. Яго дачка Марыля нічога так не памятае, як яго дбаласць пра гора, якое паласкаў яйкамі. М. Дальны (псеўданім Х. Ільшэвіча) у справаздачы з канцэрта ў Беластоку 9 кастрычніка 1942 г. („Новая Дарога” н-р ад 18.10.1942 г.) пісаў: „На сцэне Забэйд-Суміцкі. Спакойны, з усмешкай, так характэрнай для яго, абвешаны нейкай ціхай журбой беларускіх даляў, якая зачаравалася ў нашай народнай песні. Некалькі акордаў акампанемента — і ў анямеўшай салі паплыла песня... (..) Бурны воплескаў суправаджалі выступленні Забэйд-Суміцкага. Ужо пасля першых двух песняў ён завалоўваў слухачамі. (...) Спявак мусіў амаль кожную песню паўтараць або спяваць нешта на біс. Незвычайным поспехам карысталася песня „Ой, Божа мой!”, упершыню пачутая беларусамі Беластока. „Чаму ж мне не пець!”, „Лявоніху” і цэлы рад іншых песняў спявак паўтараў некалькі разоў. (...) Мы ўдзячны Забэйд-Суміцкаму за яго працу, за яго прыгожае служэнне Беларускаму народу”. На старонках „Новай дарогі” (11.10.1942 г.) з нагоды канцэртаў славутага тэнара быў апублікаваны верш Ларысы Геніюш „Забэйд-Суміцкаму”.

Цікава, ці сёння яшчэ хто-небудзь з тых натоўпаў людзей на канцэртах памятае Міхася Забэйд-Суміцкага, які спяваў у Беластоку або ў іншых мясцінах. Добра было б, каб нехта адгукнуўся, бо ў снежні гэтага года міне 20 гадоў ад яго смерці. Прыдаўся б такі вянок успамінаў на магілу ў далёкай Празе ад тых, якім запамятаўся як спяваў за тымі палякамі, за немцамі, ці за гэтымі палякамі беларускія песні.

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

Яшчэ пра спадара Святаслава, „чалавека з Тэхаса”

У ліпені мінулага года ў „Ніве” было надрукавана пяць адрэзкаў аб жыцці Святаслава Шабовіча — „чалавека з Тэхаса” (такі быў заглавак).

Спадар Святаслаў нарадзіўся і правёў дзяцінства над возерам Нарач на Беларусі. Ваенныя падзеі кінулі яго з Беларусі за мяжу. Чацвёрта падлеткаў без маці і бацькі трапілі, дзякуючы добрым людзям, якія імі заапекаваліся, спачатку ў Германію, а пасля трое з іх — у Злучаныя Штаты Амерыкі, дзе жыў іх дзядзька. Там уступілі яны ў дарослае жыццё.

Пра ўсё гэта мне ўдалося даведацца ад самога спадара Святаслава, які летам мінулага года наведаў Беласток як першую беларускую прыстань. Тут ён „хацеў убачыць Беларусь”. Яго дваю-

радная сястра Галена Герман, якая жыла ў Шчэціне, адразу сказала: „Калі хочаш убачыць Беларусь, трэба пачаць ад Беластока!” Так яны і зрабілі. Прыехалі, пабачылі не толькі Беласток, але і Святую Гару Грабарку, і манастыр у Супраслі, і іншыя месцы.

А пасля паехалі на Беларусь. Спадар Святаслаў абавязкова хацеў знайсці месца, дзе загінула яго маці. І знайшлі! Сустрэліся з землякамі.

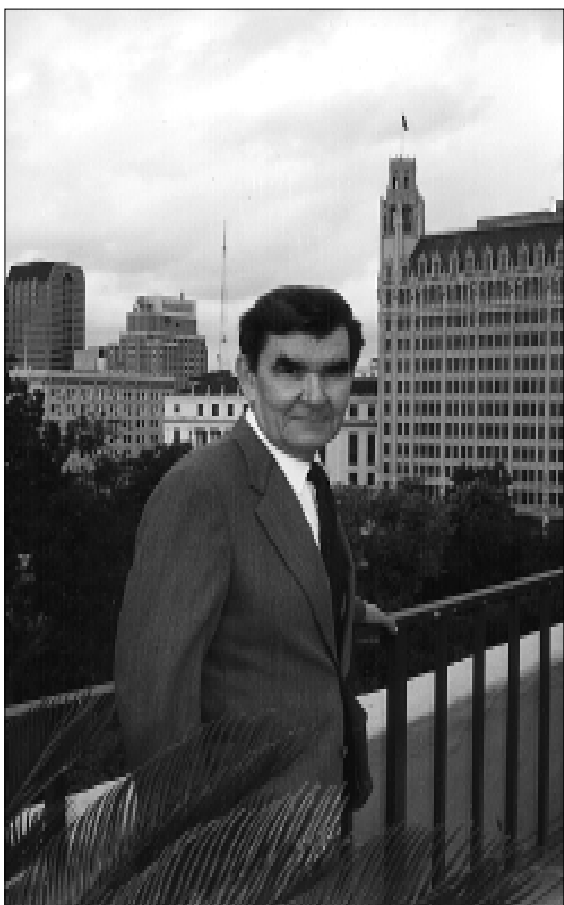
Нашы тэксты пра жыццё „нарачанца” — Святаслава Шабовіча зацікавілі Лешка Беднарчука — навукоўца з Ягелонскага ўніверсітэта, таксама „нарачанца”. Мы выслалі яму гэтыя тэксты.

Дзякуем спадару Міколу Пруску са Злучаных Штатаў за тое, што ён пераслаў ксеракопію нашых артыкулаў спадару Шабовічу яшчэ раней, чым гэта зрабілі мы. Вельмі мілы ліст з навагоднімі пажаданнямі прыслала нам пані Лёля (Галена Герман), у якім яна напісала: „За зацікаўленне нашым лёсам сардэчна дзякуем. Ніхто лепш і больш сумленна не патрапіў бы гэта апісаць”. Дзякуем.

А спадар Святаслаў прыслаў нам (разам з пажаданнямі) свой здымак з Сан-Антоніа, зроблены 23 лістапада 2000 года. Калі ён вярнуўся з Польшчы, Беларусі і Літвы ды крыху пахаладала ў Тэхасе, яны з жонкай шмат падарожнічалі.

Вельмі цешыць нас, што і ў „Беларускім дайджэсце”, які выходзіць у Амерыцы, спадар Мікола Прускі змясціў на першай старонцы здымак спадара Святаслава Шабовіча, як бы імкнучыся на правіць ранейшы недагляд тамашняй беларускай прэсы. Хочацца верыць, што ў нейкай ступені і „Ніва” паспрыяла гэтаму дзякуючы сваім публікацыям.

Ада ЧАЧУГА

„Чалавек з Тэхаса” — Святаслаў Шабовіч.

Пікет у абарону беларускага бізнесмена

Tatuś, trzymaj się! Polska! Chroń mego tatę przed katem Łukaszenką!

Гэткі аграмадны плакат трымаў на сваіх шасцігадовых грудзях Андрэйка Жукавец, дашкольнік з прадшколля па вуліцы Вясёлай у Беластоку. Пойдзе ў наступным годзе ў беларускую „нулёўку” ў садку н-р 14 у Беластоку, кажа ягоная маці Наталля, калі не змусяць іх выехаць у Беларусь. Гэты плакат прыцягваў найбольшую ўвагу прахожых (пыталіся пра сітуацыю ў Беларусі) і паліцыянтаў, што затрымліваліся перад Акруговым судом. Там 9 сакавіка адбываўся разбор справы Андрэя Жукаўца, бізнесмена, які нарабіў (ці нарабілі яму) клопату ў Беларусі з-за грошай і палітыкі. Польшча падпісала з Беларуссю ў 1994 годзе пагадненне, якое рэгулюе судовыя справы сваіх грамадзян за мяжой. І хоць справа пахне моцна непрыемна, а можа нават, і так сказаць, трупам (гэтага найбольш баіцца Жукавец і людзі, якія ўцякаюць ад рэжыму ў сваёй краіне), — Польшча павінна трымацца пагадненняў. Не ён адзін тут у Польшчы і ў свеце беларус, які мае іншы погляд чым, скажам, прэзідэнт яго краіны на правы чалавека на самавыяўленне асобы (у розных сферах). А працяг Жукаўцовай

справы можна ўявіць па розных сцэнарыях, ужо правяранных беларускім жыццём. Андрэю Жукаўцу не хацелі даць палітычны прытулак у Польшчы да гэтай пары. Пікет у яго абарону сарганізаваў м.інш. Ян Абадоўскі (якога статус у нас — палітычны ўцякач) і яго калегі з Арганізацыйнага камітэта Звязу палітычных беларускіх уцекачоў у Польшчы. Пікет не ёсць формай націску на суд, а спробай паказання, што справа Андрэя Жукаўца — не крымінальная, а палітычная (ён успамагаў апазіцыю).

Андрэй Жукавец у беластоцкім арышце пачаў 5 сакавіка галадоўку, пратэстуючы супраць экстрадыцыі ў Беларусь. Кіраўніцтва арышту забараніла яму кантактаў з блізкімі і сябрамі і загадала яго карміць штучным спосабам. (А Жукавец спыніў галадоўку 12 сакавіка.) Аднадумцы паслалі новыя петыцыі ў міжнародныя арганізацыі. Калі б А. Жукавец быў цяпер крыху далей на захадзе Еўропы (дзе ўцекачам прасцей атрымаць дапамогу), не меў бы клопату ён і яго калегі. Меў бы яго яшчэ менш, калі б у сваёй айчыне заняўся толькі ўласным страўнікам ды кашальком.

Міра ЛУКША

Кніжка пра беларускія кніжкі

Нядаўна выйшла з друку кніжка Юрыя Туронка „Książka białoruska w II Rzeczypospolitej 1921-1939”. Выдадзена яна ў серыі славiстычных прац (пад н-рам 109) Інстытута славiстыкі Польскай акадэміі навук у Варшаве. Гэтая невялікая кніжка (79 старонак) насычана шматлікімі інфармацыямі пра кніжныя выданні на беларускай мове ў II Рэчы Паспалітай. Ю. Туронак з вядомай з ранейшых сваіх публікацый дакладнасцю пералічыў усе кнігі, іх аўтараў, выдавецтвы, друкарні, колькасць старонак і нават тыраж.

Па змесце відаць, што праца з’яўляецца вынікам шматгадовых пошукаў. Сапраўды Ю. Туронак прааналізаваў кніжныя выданні ў міжваеннай Польшчы, сёння расцярушаныя па розных бібліятэках, у розных краінах і часта толькі па адным экзemplары. Аж дзіў бярэ, што сталася з тымі тысячнымі тыражамі беларускіх кніжак, выдадзеных галоўным чынам у Вільні. Сёння ўсе яны становяцца рарытэтамі. Добра сталася, што не толькі беларусы, але і палякі (бо ж кніга выдадзена на польскай мове) змогуць пазнаёміцца з аўтарамі і загалоўкамі выдадзеных у 1921-1939 гадах кніжак. Паводле падліку Ю. Туронка, выдадзена іх 466. Гэта няшмат, як на 20 гадоў, асабліва, калі параўнаць гэты лік з кнігамі, выдадзенымі на той час у БССР — там на год у сярэднім выпадала 556 загалоўкаў беларускамоўных выданняў (с. 13). Шкада, што няма параўнання з кнігадрукаваннем на той час у Польшчы — польскіх і іншых нацыянальных меншасцей.

„Dzieje książki białoruskiej w II Rzeczypospolitej (1921-1939) nie doczekały się dotychczas kompleksowego opracowania, — напісаў ва ўступе Ю. Туронак. — Punktem wyjścia do tego opracowania, będącym zarazem podstawą analiz problemowych, było sporządzenie możliwie pełnego katalogu książek w języku białoruskim wydanych w latach 1921-1939” (с. 10).

У аналітычнай частцы аўтар прадставіў выдаўцоў, якіх падзяліў на тры групы: арганізацыі і ўстановы, рэдакцыі часопісаў і прыватныя асобы. Галоўная заслуга ў выдавецкай справе

належаць Беларускаму выдавецкаму таварыству і Беларускай друкарні імя Ф. Скарыны (ад 1926 г.). Цікавую групу выдаўцоў прадстаўлялі прыватныя асобы. Наколькі яны былі ад пачатку да канца адказныя за выданне кніг цяжка сказаць: ці толькі фірмавалі кнігу, ці яе фінансавалі. Напрыклад, Ю. Туронак (раней таксама Арсень Ліс) падае, што выдаўцом зборніка вершаў Хведара Ільяхавіча „Веснапесні” (Вільня 1929) была Ніна Ільяхавіч, сястра паэта (таксама напісана ў зборніку). Як паясніла сама Ніна Ільяхавіч, упісалі яе выдаўцом, каб затаіць сапраўднага спонсара, бо „грошы былі з Масквы”. Колькі кніжак выдадзена за маскоўскія грошы? Ці толькі грамадоўскія? Думаю, што не толькі. Таму і цяжка аўтарытэтна сказаць, хто з ліку 30 прыватных выдаўцоў быў аўтэнтчным, можа Язэп Гапановіч (прадпрымальнік) ці С. Чыжэўскі (кааператар).

Ю. Туронак падзяліў усе кнігі на сем тэматычных груп: I — падручнікі і педагогічная літаратура, II — рэпертуарная літаратура і спеўнікі, III — мастацкая літаратура, IV — рэлігійная, V — грамадска-палітычная, VI — мовазнаўчая, літаратуразнаўчая, асветная і пра культуру, VII — усё іншае. З-за на тэхнічнай памылкі друку (с. 25) усе гэтыя групы пазначаны памылкова як I. Аказваецца, што найбольш сярод усіх кніжак было выдадзена мастацкай літаратуры (23%). Сярод іх творы класікаў: Я Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Ф. Багушэвіча. Большасць выдадзеных кніг была аднак арыгінальнымі працамі мясцовых аўтараў (300 загалоўкаў).

Важнымі для кожнай кнігі ёсць тыраж і аб’ём. Найбольшым тыражом быў выдадзены „Новы Заповіт Госпада Нашага Ісуса Хрыста і Псалмы” — 25 тысяч. Дарэчы, была гэтая і найбольш аб’ёмістая кніга, 446 старонак. Вялікім тыражом друкаваліся таксама грамадска-палітычныя брашуры і рэлігійныя кніжкі. Сярод самых тонкіх кніжак апынуліся асобна выдадзеныя песні: „Дзе чуны мовы нашай гукі” Альбіна Стэпавіча ці „Лугам, лугам зеляненькім”.

Асобнае месца Ю. Туронак прысвяціў канфіскацыям кніжак і іх чытанню. Аказваецца, канфіскацыі не былі паўсюднай з’явай — канфіскаваных было толькі 11 загалоўкаў. Як тады чыталіся беларускія кніжкі ў народзе? Паводле аналізаў Ю. Туронка аказваецца, не было вялікага запатрабавання ў народзе на беларускія кніжкі. Купляла іх галоўным чынам інтэлігенцыя, якой таксама не было зашмат. Існавалі тры беларускія кнігарні ў Вільні і пункты продажу на правінцыі.

Арганізаваліся таксама беларускія бібліятэкі пры гуртках Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры і пры іншых беларускіх установах і арганізацыях. Паводле падлікаў Ю. Туронка, над кнігамі працавала ў міжваеннай Польшчы (у Вільні) каля сотні працаўнікоў, аўтараў, перакладчыкаў, выдаўцоў, друкароў і кнігароў. Некаторыя з іх памерлі яшчэ перад 1939 г. сваёй смерцю, іншыя з дапамогай савецкага рэжыму. Некаторыя падаліся ў эміграцыю на Захад і ў Польшчу. Вільня пасля II сусветнай вайны перастала быць беларускім выдавецкім асяродкам. Асталіся там адзінкі беларускіх дзеячаў. Варта звярнуць увагу, што Мікола Ільяхавіч памёр у 1934, а не ў 1938 годзе.

Працу дапаўняе (на 22 старонцы) спіс кніжак, выдадзеных у паасобных гадах. Выразна відаць, якія кнігі калі выдаваліся, якім тыражом і аб’ёмам, хто быў выдаўцом і дзе друкаваліся. Недахопам тэхнічны бок спісу. Аўтар усе выданні запісаў лацінкай і ўпарадкаваў паводле лацінскага алфавіту, пазначыўшы кірылічныя творы друку паметкай (суг), хаця пры сённяшняй камп’ютэрнай тэхніцы нескладана было б запісаць іх кірыліцай і вынесці ў асобную групу. Сярод недахопаў з’яўляюцца тэхнічныя памылкі. Няма аддзеленага 1922 г. ад 1923 г. і ў некаторых гадах не згаджаецца колькасць выдадзеных кніжак у спісе з табліцай на 25 старонцы. І так у табліцы 1922 г. падаецца 15 кніжак а ў спісе 14, у 1925 г. — адпаведна 13 і 12, у 1926 г. — 30 і 29, у 1928 г. — 45 і 44. Мабыць, робячы спіс прамінулі

асобныя загалоўкі, так як у 1928 г.: „Паводле Марка Сьв. Эвангелье” (кірыліцай) выданне і друк выдавецкага таварыства „Компас” у Лодзі, с. 51. Дарэчы, раней выдадзеныя (у 1926 г.) Эвангельлі таксама мелі падобныя загалоўкі: „Паводле Іоана Сьв. Эвангелье” і „Паводле Лукі Сьв. Эвангелье” (с. 63).

Шкада таксама, што ўспамінаючы пра перакладчыкаў Ю. Туронак не звярнуў асобнай увагі на пераклады і іх аўтараў. Варта ведаць, што Т. Кемпійскага „Следам за Хрыстом” з лацінскай мовы пераклаў Станіслаў Грыневіч, Г. Сянкевіча „Бартэк пераможнік” — Макар Краўцоў, які пераклаў таксама на беларускую мову М. Твена „Прынц і жабрак”, М. Лермантава „Дэмон”, Улад Ініцкі пераклаў апавяданні Л. Талстога „Ці шмат чалавеку трэба зямлі”.

Варта звярнуць таксама ўвагу на прамоцыю беларускіх кніг у часопісах, дзе новыя выданні прадстаўляліся, а таксама публікаваліся спісы беларускіх кніг у часопісах і газетах. Арганізаваліся дні „таннай беларускай кніжкі”, што дазваляла выдаўцам і кнігарам распаўсюдзіць крыху кніжак. Такая рэклама ўсё ж такі не спрыяла распаўсюджванню беларускіх кніжак сярод сялян. Лёс беларускай кніжкі вельмі сумны: або трапілі ў спецфонды бібліятэк БССР і нельга было імі карыстацца да 1990 г., або трапілі ў печ у сялянскіх хатах. Інтэлігенцыя, якая сабірала і шанавала беларускія кнігі сустрэў незайздросны лёс: лагеры і турмы.

Калі нехта бачыў хаця нейкія беларускія кнігі міжваеннага перыяду, выдадзеныя ў Польшчы, уяўляе сабе, як скромна яны выглядалі, без асаблівых упрыгожанняў, найчасцей у шэрай вокладцы. Гэта таксама сведчыць пра сродкі, выдаткаваныя на кнігі. Усё ж такі беларусы ў межах міжваеннай Польшчы здолелі пакінуць па сабе невялікую колькасць кніжак. Калі б яшчэ лёс інакш абышоўся з імі і іх аўтарамі і выдаўцамі, сёння мы многа больш пра іх ведалі б. А так вельмі добра сталася, што Ю. Туронак сабраў па адной кніжцы, каб зрабіць з іх спіс прыдатны кожнаму зацікаўленаму беларускай гісторыяй.

Лена Глагоўская

Пасля фестывалю

Маці і сын

На апошніх фестывалях беларускай песні ў Беластоку паявіўся новы дуэт: Ала Каменская і Давід Дубец. Большасць тых, што назіраюць за беларускім музычным жыццём на Беласточчыне, ужо ведаюць, што гэтыя маці і яе пяцінаццацігадовы сын.

Сямейныя традыцыі прадаўжаюцца. Спачатку спявала на сцэне Люба Гаўрылюк, бабуля Давіда, пасля, будучы яшчэ зусім малой дзяўчынкай, выступала з ёй і яго мама Ала. Калі мама Давіда падрасла, выступала як салістка і выступае надалей, заваёўваючы найчасцей першыя месцы. Праўда, сёлета яна заняла другое месца ў катэгорыі сучаснай песні (першае заваявала Анна Хадакоўская з Бельскага Беларускага ліцэя з яе навішым рэпертуарам і больш сучаснай манерай выканання), але затое дуэт: Ала Каменская і Давід Дубец заняў першае месца ў катэгорыі апрацаванай народнай песні, перамогшы нават такі вядо-

мы ўжо дуэт, як: Люба Гаўрылюк і Уладзімір Іванюк.

Калі слухаеш маці і сына, немагчыма не захапіцца працудным голасам Алы Каменскай з яго супердыяпазонам. Творы, якія выконвае Ала Каменская, заўсёды падкрэсліваюць каштоўнасці яе голасу.

Слухаючы на апошнім конкурсе беларускую песню „Твае вочы” ў выкананні Алы Каменскай і Давіда Дубца, можна было сцвердзіць бяспрэчную чыстасць выканання. Ніякіх памылак, ніякіх інтэрвалавых нячыстасцей.

Пры гэтым неабходна падкрэсліць добрую аранжачыю, складаную мелодыку. Відаць простым вокам, што выканаўцы прайшлі музычнае выхаванне.

Дадатковы плюс для Алы Каменскай гэта тое, што яна спявае як салістка, у дуэце і з хорам, а пры гэтым яшчэ іграе на акардэоне і дырыжыруе хорам.

Што датычыцца Давіда, дык і ў яго добры голас. Праўда, часамі ён губіць музычную лінію, а вакальнага партнёра варта слухаць, хоць бы гэты быў яго мама. Відаць у яго, аднак, эстрадная кемлівасць.

Мне спадабалася не толькі, як гэты дуэт спяваў, але і як ён выглядаў. Белыя, з чырвона-чорным арнамантам, касцюмы, саламяны капялюш на галаве Давіда і быццам саматканныя, у палоску шта-

ны. Усё гэта разам стварае цэласць. А ўжо пра тое, як свабодна яны адчуваюць сябе на сцэне, няма што і гаварыць.

Адрыяна СЕМЯНЮК

Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Пра што гавораць колеры

Дзяржаўныя гербы заўсёды каляровыя, прычым кожны колер абавязкова нешта значыць.

Герб старажытнай беларускай дзяржавы выглядаў як чырвоны ці, дакладней, пурпуровы шчыт з белай або срэбнай выявай рыцара. Шасціканцовы крыж на рыцарскім шчыце быў залатога колеру.

Цяпер паглядзім, што зашыфраванае ў гэтых колерах, пра што яны нам гавораць.

Чырвоны колер нашыя прадзеда лічылі самым высакародным. Ён азначаў агонь, мужнасць, смеласць у бітве. Белы ці срэбны — гэта чысціня, дабро, свабода і незалежнасць. Золата крыжа казалі пра жыццё, святло, надзею.

Трэба дадаць, што белы і чырвоны колеры беларусы асабліва любяць. Гэта відаць і ва ўзорах нашых дзівосных ручнікоў, і ў даўнейшым народным адзенні, якое, магчыма, яшчэ насілі вашыя дзядулі і бабулі.

У беларускіх казках асілкі едуць бараніць свой народ ад злыдняў абавязкова на белым кані, што пасецца на запаведных лугах.

А цяпер паслухайце, як прыгожа пісаў пра „Пагоню” адзін стары беларускі часопіс: „**Белы конь — гэта вобраз сілы, красы і здатнасці, адраджэння і ўваскрэсення да новага жыцця. Ваяка на белым кані азначае перамогу. Белы колер вельмі папулярны на Беларусі, згэтуль, магчыма, паходзіць і яе назва — белая, чыстая, вольная, як святло сонца**”.

Як нарадзіўся беларускі сцяг

Спачатку сцяг Вялікага княства Літоўскага быў чырвоны з вышытымі на ім „Пагоняй” і Багародзіцаю з яе маленькім сынам Ісусам. Іншыя еўрапейскія краіны тады таксама мелі сцягі з рознымі складанымі выявамі. Але прыкладна пяцьсот гадоў таму сталі з’яўляцца сцягі

Уладзімір Арлоў. Адкуль наш род

Нашы герб і сцяг

больш простыя і зручныя. Найчасцей яны ўтвараліся так.

Гербавы малюнак змяшчалі на шчыце. Дык вось колер малюнка рабіўся галоўным колерам сцяга, а колер шчыта — дадатковым. Рыцар „Пагоня”, як мы ведаем, быў белы, а шчыт, на якім намаляваны, — чырвоны.

Так і ўтварыўся беларускі бел-чырвона-белы сцяг. Ягонныя колеры расшыфроўваюцца гэтаксама, як і колеры герба.

Даўней бел-чырвона-белы сцяжкі развіваліся на дзідах у ваяроў, якія баранілі незалежнасць нашай краіны.

Калі вы пойдзеце з бацькамі ў царкву, дык убачыце бел-чырвона-белыя стужкі на адзенні ў святароў. Тут белы колер азначае чыстую душу чалавека, а чырвоны кажа пра пакуты і смерць Ісуса Хрыста, які сваёй крывёю пасеяў у людскіх душах слова праўды.

Авяр’ян ДЗЕРУЖЫНСКІ

Радзіма

На галінцы
Маленькая птушка.
Прыляцела
З далёкіх краёў
І спявае-шчабеча
Пяюшка
Пад гамонку
Зялёных лясоў.
Лёгкі ветрык
Пявунню люляе,
Калыхае
Ціхутка яе,
Пра нягоды
Яна забывае,
Пра цяжкія
Вандроўкі свае.

Свеціць ласкава
Сонца Радзімы,
Сагравае
Любімы той кут,
Дзе гняздо ёсць,
Прытулак адзіны,
Вольна адзіны,
Вольна, добра
І радасна тут.

А народзяцца
Мілья дзеці,
Заспяваюць
На сто галасоў,
Даражэй не знайсці
Ва ўсім свеце
Краю роднага,
Звонкіх лясоў.

мову. Можна лёгка навучыць шанаваць не сваіх, а чужых герояў.

Быў час, калі за малюнак „Пагоня” большавікі маглі на ўсё жыццё кінучь чалавека ў турму або за калючы лагерны дрот.

Але і ў часы прыгнёту беларусы бераглі памяць пра свае сапраўдныя сцяг і герб.

Мастакі малявалі нашу святую „Пагоню” на карцінах, паэты пісалі пра яе вершы і паэмы. Смелыя людзі захоўвалі бел-чырвона-белыя сцягі.

У 1991 годзе Беларусь абвясціла ўсяму свету, што яна вярнула сабе незалежнасць.

„Пагоня” і старажытны сцяг зноў зрабіліся дзяржаўнымі адзнакамі. Па іх нашу краіну адрознівалі ад іншых.

Бел-чырвона-белыя сцягі вольна залучалі над Домам урада ў Мінску, над кожным беларускім горадам. Нашыя сцягі ўпрыгожвалі вуліцы ў час святаў. Пад імі адбываліся вайсковыя парады. Іх узнімалі ў пасольствах Беларусі за мяжой, на міжнародных спартыўных спаборніцтвах.

Даведаўшыся гісторыю нашага старажытнага сцяга, наступны раз пагаворым пра атрыманы пад ім выдатны перамогі.

(працяг будзе)

Мая незалежнасць

— Дай мне падумаць, — Давід Хвойна доўга шукае адпаведных слоў.

Тэма не простая, мы гутарым пра патрыятызм.

— Першы раз я палюбіў Беларусь на „Басовішчы”, — прызнаецца беластоцкі ліцэіст. — Мне спадабаўся рок-гурт „Н.Р.М.” і харызматычны вакаліст Лявон Вольскі. Пасля, калі чуў па радыё іх песні, адчуваў радасць і лёгкасць. Думаў радкамі НРМаўскіх песень.

Давід Хвойна ніколі не вывучаў беларускую мову. У Беластоку, дзе нарадзіўся і жыў, чуў толькі польскую.

— Хаця, калі прыезджалі да нас сваякі з вёскі ці з Беларусі, бацькі размаўлялі па-беларуску. І толькі смяяліся з мяне, калі я адазваўся на мове, завучанай у час канікул на Саколышчыне або Бельшчыне.

Давід любіў тыя сустрэчы, бо сваякі адкрывалі душу, спявалі, жартавалі. Яму самому беларуская мова нагадвала вольны час канікул, рэчку, дзяўчат. І ён, як усе, хацеў гаварыць па-просту, як завучь беларускую мову пад Саколкай. Аднак была псіхалагічная перашкода.

— Я меў уражанне, што дарослыя свядома не дапускаюць мяне да беларускасці. Заўсёды, калі заводзіў на гэтую тэму гутарку, бацькі „хавалі галаву ў пясок”. Як дарасцеш усё зразумееш, — паўтаралі. — А я дараў і ў мяне не было часу каб думаць пра маё паходжанне. Сучасны чалавек мае іншыя праблемы.

— Якія?

— Хочаш дастроіцца да часу, быць грамадзянінам цэлага свету, усюды адчуваць сябе добра і свабодна. Мець сяброў, з якімі спалучаюць цябе зацікаўленні, а не нацыянальнасць.

Давід ніколі не лічыў, што патры-

ятызм можна выяўляць нянавісцю да нейкага народа. Але сярод аднагодкаў адчуў многа нянавісці да яўрэяў, ромаў ці неграў. Хвалявала яго такая ваяцкая, прымітыўная ідэалогія.

— Сённяшні патрыятызм? Я разумею яго як абарону сваёй індывідуальнасці. А яе нельга пабудаваць на мане, нянавісці, крывадушнасці. Няма сэнсу затойваць сваё паходжанне ці веравызнанне, — кажа мой беластоцкі сябра. — Трэба шанаваць тое, з чаго ты прыйшоў на свет.

Давід ведае англійскую, іспанскую і рускую мовы. Піша вершы на польскай мове, цікавіцца старажытным Егіптам і, у апошні час, старажытным Полацкім княствам.

— Цікавіць мяне Усяслаў Чарадзей і асветніца Еўфрасіння, — адзначае маладзён. — І музыка рок-гурту „Н.Р.М.”

Наш беластоцкі сябра мае вялікую мару жыцця.

— Я хачу навучыцца беларускай літаратурнай мове. Каб прачытаць усё, што напісана пра старажытнае Полацкае княства, спазнаць літаратуру, мастацтва, музыку.

Першы крок ужо пастаўлены. Давід доўга расказвае пра сяброўства з Ігарам Дымавым з Мінска. Пазнаёміўся з ім у Інтэрнэце. Гутарку пра старажытны Полацк і Егіпет хлопцы вядуць на англійскай мове. Праз год сустрэнуцца на „Басовішчы”.

— Я адчуваю, што ў маім жыцці пачаўся новы перыяд. Я дарос да таго, каб пазнаваць беларускасць. Зараз мне хочацца ведаць усё пра гісторыю і сучаснасць маіх продкаў. Інакш я не буду любіць сябе, — смяецца Давід Хвойна.

Ён абяцае, што наступная наша гутарка будзе ўжо на беларускай мове.

Г. К.

Польска-беларуская крыжаванка № 12

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

						Ojczyzna		
Podstawa		Zadanie	Kanada			Dar		
			Duma					
Pogoń		Herb						
Wiedeń					Przewodnik			
Załadunek	Brat					As		

Адказ на крыжаванку н-р 8: Тон, мелодыка, ніша, закаханы. Змена, лік, ноша, дах, лады.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі: **Ева Сегень** з Беластока, **Ева Бенедычук**, **Юстына Ракоўская** і **Агнешка Врублёўская** з Нарвы, **Юрка Петручук** з Курашава. Віншуем!

Я нарадзіўся тут

24 снежня — магічная дата для хрысціян каталіцкага веравызнання, а ў 2000 годзе стала яна магічнай і аматарам беларускай музыкі. У той дзень, пасля многіх абяцанняў, афіцыйна пачаў свет чарговы музычны праект, у стварэнні якога ўдзельнічалі амаль тэя ж музыкі, што і ў „Народным Альбоме” — „Я нарадзіўся тут”.

Пра гэты праект Аляксандр Памідораў у перадачы „Танцы на даху” заявіў ужо ў чэрвені 2000 года. Тады менавіта была магчымасць пачуць вядомы амаль усім бялышчанам гімн беларускага ліцэя „Люблю наш край” — у новай джазавай аранжыроўцы.

Тры месяцы да завяршэння праекта ў інтэрв’ю для Радыё „Рацыя” крытычна пра яго выказалася Кася Камоцкая, называючы новыя апрацоўкі народных ды патрыятычных песень прафанацыяй. Былі і іншыя, якія не ўспрынялі праекта як сур’ёзную рэч. Хутка выявілася, што „Я нарадзіўся тут” ператрымала ўсю крытыку, больш — крытыка тая хутка прыціхла.

Беларусы Беластоцчыны чакалі праекта з вялікімі надзеямі ды патрабаваннямі. Хопіць прыгадаць прэзентацыю матэрыялу ў акустычным выкананні ў час „Бардаўскай восені” ў Бельску-Падляшскім, каб усвядоміць сабе як быў ён успрыняты. Што цікавае ды важнае — у Бельску „Я нарадзіўся тут” упершыню быў прэзентаваны поўнасю.

А сам альбом ужо ў фінальнай версіі. Вельмі абшырны сюжэт — 21 песня ды адзін відэакліп. Бомба — гэта першае слова, якое насоўваецца на думку пасля слухання. Альбом „Я нарадзіўся тут” панявольвае.

Вялікае ўражанне выклікае музыка Алеся Памідорава „Марш беспрацоўных”. Калі слухаем „Крывае свята”, жах агартвае душу, а вобразнасць трагічных падзей на станцыі „Няміга” выціскае з вачэй слёзы, каб у канцы давесці да халодных мурашак на спіне.

На асабліваю ўвагу заслугоўваюць усё ж такія меладычна-экспрэсіўныя песні „Ой, Нёман” у выкананні Змі-

цера Войцюшкевіча („Крыві”), або таксама ў ягоным выкананні „Я нарадзіўся тут”. Увогуле асоба Тодара (чыт.: Зміцера Вайцюшкевіча) „накручвае” ўвесь праект.

Мне як аматару жорстка-гучнага рока адной з лепшых песень з’яўляецца „У гушчарах” на музыку А. Памідорава ды словы Наталлі Арсенневай. Вакал Лявона Вольскага робіць песню сапраўды нармалёвай. Як цікавінку дадам, што спяваць той твор меў сам аўтар музыкі, але не дайшоў у студыю.

У праекце „Я нарадзіўся тут” многа новага, але гэтае новае створана на аснове беларускага патрыятызму. Аўтар ідэі Алесь Суша не пабаяўся — і гэта добра — прадставіць вядомыя песні па іншай, сучаснай, якасці. Як вядома, крытыка „Фотаальбома”, як гэта бывае ў беларусаў, паявілася яшчэ паўгода да ягонага здзяйснення і ўсё ж такі давалаклася да дэбюту.

Гаворачы пра гэты альбом, трэба некалькі слоў сказаць пра песні, якія маюць магчымасць нават паўплываць на самасвядомасць беларускага народа. Маю на думцы „Оле-оле!” ды „Радзіма мая дарагая”. У першым выпадку ўцешацца заўзятары футбола, у другім — панка. У Польшчы з’яднаць заўзятараў музыкі ды спорту на адным альбоме — немагчыма.

„Фотаальбом” напэўна спадабаецца і старэйшаму слухачу. Такія песні як „А ў бары, бары”, „Развітанне з радзімай” ці „Магутны Божа” напэўна выціснуць не адну слязу, а многім прыгадаюць старыя добрыя часы.

Што можна было б змяніць — няма, але „Пагоня” ў арыгінальным выкананні, напрыклад, Данчыка — намнога лепшая.

Цікавай ідэяй аказалася ўключэнне на вокладку многай колькасці здымкаў удзельнікаў праекта — ёсць на што паглядзець. На канец хачу сказаць, што варта набыць гэты альбом — прыдасца ў час вялікіх сямейных сустрэч.

Лукаш СЦЕПАНЮК
Радыё „Рацыя”

Сведкі адышоўшай эпохі

Памятаю з дзяцінства, што старэйшыя пачыналі чытаць „Ніву” з перадапошняй старонкі — „Трыбуны чытачоў”, — якую занялі карэспандэнты. Найбольш пісалі яны пра самае блізкае асноўнай масе тадышніх чытачоў: штодзённыя клопаты вёскі. Але не пазбягалі сваіх каментарыяў і да таго, што праходзіць у далёкім свеце ды палемік з іншымі аўтарамі „Нівы”. Большасць, як правіла, мела таксама схільнасць да вершаванага радка і хоць зрэчас нешта рыфмавала. Эліта займела свае рубрыкі — „палоскі”, „родныя нівы”, „агародчыкі”, якія апрацоўвала сумленна, дбайна, па-гаспадарску.

Храністамі часу называе іх Георгій Валкавыцкі ва ўводным слове да зборніка „Сваякі”, на які склаліся вершы пяці аўтараў „з вялікай ніўскай сям’і”: Дзядзькі Кваса (Міхал Красоўскі), Дзядзькі Фёдара (Фёдар Хлябіч), Дзядзькі Аркадзя (Аркадзь Леўшук), Цёткі Мальвіны (Анна Ігнатівіч, сёння Яканюк) і Дзеда Кастуса (Кастусь Пятэльскі). Кожны з гэтых паэтаў розны, кожны мае свой почырк і погляд на свет, але ўсіх яднае не сумненны прыродны талент і за словам ім у кішэнь не лезці.

Мне пашчасціла бліжэй пазнаёміцца з Аркадзем Леўшуком з Ціванюкоў (на здымку). У школу хадзіў ён адно два гады, пры саветах. Але вучыўся ўсё жыццё. Тэхнічныя здольнасці выявіў ужо ў маладосці, калі разам з бацькам вырабляў драўляныя бочкі ды лыжкі (а сапраўды перад дзяўчатамі вазіць іх па вёсках, — смяецца сёння), потым прыйшоў час на больш складаныя рэчы. Аркадзь Леўшук праслыў у ваколіцы рамантаваннем радыёпрыёмнікаў, а як купіў тэлевізар, то не мог дачакацца, калі ён папсеўца, каб заглянуць усярэдзіну. Пазней стаў рамантаваць і тэлевізары.

Восенню мінулага года здымаў я пра Аркадзя Леўшука фільм. Дай Божа некаторым прафесарам такую свабоду перадакамай і такі дар слова. Мала таго, што Дзядзька Аркадзь свабодна і дакладна выконваў усе інструкцыі, то яшчэ няраз бліснуў сваімі заўвагамі, маўляў, можа здымам гэта яшчэ так... Яго помыслы былі заўсёды дарэчы.

У зборніку, безумоўна, вылучаецца як патрыярх Дзядзька Квас. Прыемна і сёння чытаць яго парады „Што рабіць, каб доўга жыць”: *Талковыя чытай кніжкі, /рэдка заглядай у кілішкі, /мыйся ў лаз-*

ні па суботах, /не хадзі ў цесных ботах. Або такія літаратурныя прыёмы: *Любіць нітвое наш народ, з роду ў род, з роту ў рот.* Пасля простых фраз, кшталту *пыльнуў у блёкі наш народ*, усе ляманты гарадскіх *выкшталцёных* літаратараў па страчанай вёсцы-Ітацы — эпігонства нашаніўства — гучаць надумана і непераканаўча. Дзядзька Квас умеў вершам і пакрытыкаваць, і заклікаць карэспандэнцкі авангард да большай актыўнасці: *Чаму сталі вы лянiвы, /скупа пішаце ў „Нiву”, /нашы перадавікі, /у чым справа, сябрукі?*

Можна сказаць, што Дзядзька Квас у аркестры карэспандэнтаў іграў на першай скрыпцы. Георгій Валкавыцкі піша нават, што ў тое чвэрць стагоддзя (1959-1984) стварылася „дынастыя Кваса”. Пад вялікім уплывам заснавальніка дынастыі напэўна былі і Аркадзь Леўшук, і Фёдар Хлябіч з недалёкіх Рыбакоў, які вершам ад імя чытачоў прасіў надрукаваць у „Нiве” партрэт Кваса. Яны ўдвух здзейснілі паломніцтва ў Малынку на *камарчыку*, што і апісалі, вядома, з рыфмамі. Адзіны верш Дзеда Кастуса ў зборніку, дык наогул

*Глянеш у той бок на Улянку —
Калісь бедны пан там жыў,
Меў ён парабка і служанку,
І сабака Цымбал быў.
І стаяла панска кузня,
Каваль ў ёй не было.
У нашай вёсцы каваль Юзiк
Жулік быў на ўсё сяло.
Ну і пан яго абнюхаў,
Да сябе ў работы ўзяў,
Хоць патыліцу пачухаў,
Яму добры грошы даў.
Яго і пані ўпадабала,
Яму стала давяраць
І штомыдзень высылала
Садавіну прадаваць.
Загадаў пан перад свята,
Каб iндыка задушыць,
А служанка рыжавата
Узялась яго тушыць.
Ах, румян iндык пяхэцца,
Паглядзеці любата!
Аж да кузнi валахэцца —
Нестрымаці! — пахата!*

заклік да Дзядзькі Кваса, каб той не пакідаў пісаць. Ну, а Цётка Мальвіна з’явілася на старонках „Нівы”, каб падтрымаць старэючага патрыярха.

„Не стала вядучага дзядзькі, змоўклі і сваякі”, — сумна канчае кароткую прэзентацыю аўтараў зборніка Георгій Валкавыцкі.

Так, адышла пэўная эпоха ў гісторыі „Нівы”, у жыцці беларусаў Беласточчыны. Хоць не ўсе паэты-„сваякі” змоўклі. Выняла свае вершы з шуфляды Анна Яканюк і паслала іх на конкурс беларускай паэзіі і прозы, які ладзяць Беларускае саюзу і Праграмавая рада „Нівы”. Міра Лукша год назад выпягнула ад Аркадзя Леўшука цудоўны верш пра самоту старых хутаранцаў. А я меў магчымасць прачытаць у яго вось гэты рукапіс, у якім расказваецца смешная гісторыя з ваколіц Ціванюкоў. Няхай гэта будзе свайго роду пастскрыптумам да кніжкі „Сваякі”, якую прачытаць горада рэкамендуе.

Мікола ВАЎРАНЮК

* *Сваякі*, Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”, Беласток 2000.

*Каваль парабка падклікаў,
Давай раіць як зрабіць,
Як было б украсць iндыка?..
Туды Цымбала ўпусціць!
Ну, iндык у ганку стыне,
У блясе велiзнай такой,
А служанка карміць свiне
Паляцела за вадой.
Яму дзверы прычынілі
І iндыка ў мяшок,
Туды Цымбала ўпусцілі,
Ну, а самi на ўцёк.
Як вярнулася служанка,
Колькі сiл давай крычаць:
Цымбал з’еў усяго iндыка!
Яшчэ і бляху ўзяўся лiзаць!
Тут на крык і пан з’явіўся,
Крыкнуў: „Курча твая маць!”
І з гарэшнікa кiёчкам
Давай Цымбала лупцаваць.
Ой дасталася і служанцы!
Цымбал, збiты, чуць не здох..
Каваль з парабкам iндыка
Ледзь за свята ўперлі дwoх.*

Аркадзь ЛЕЎШУК

27 сакавіка — Міжнародны дзень тэатра

Як чалавек з чалавекам

Гутарка з Анджэем Каролякам, дырэктарам Беластоцкага драматычнага тэатра імя А. Вянгеркі.

— *Як выглядае сітуацыя ў драматычным тэатры імя А. Вянгеркі напярэдадні Міжнароднага дня тэатра?*

— У гэтым сезоне за вельмі скромныя грошы ў нас было пяць прэм’ер, у тым ліку дзве прэм’еры выключна каштоўныя. Мы ігралі: „Акно на парламент”

Роя Кунэя, „Злачынства і пакаранне” Фёдара Дастаеўскага, „Кананельку” Эдварда Рэдлінскага, „Танга” Славаміра Мрожка і „Асецкую” — паводле тэкстаў і песень Агнешкі Асецкай. Найбольш каштоўныя спектаклі гэта былі „Кананелька” і „Танга”.

— *А фінансавыя справы?*

— Наш тэатр — дзяржаўны, і яго ўтрымліваюць ваяводскія ўлады, а канкрэтна — маршалкоўская ўправа. У нашым тэатры, як і ва ўсёй польскай культуры, вялікія фінансавыя цяжкасці. На спонсараў сёння няма што разлічваць. Тое, што мы можам ад іх атрымаць, гэта даслоўна грашакі.

У культуры бракуе грошай даслоўна ва ўсім. Дык і ў нашым тэатры няма літаратурнага кіраўніка, музычнага кіраўніка, штатнага мастака. Усё стараецца рабіць самі, каб заахчадзіць нейкі грош і мо зайграць яшчэ адзін спектакль. Пры ашчаднай гаспадарцы можна неяк весці тэатр з яго трупаі, што складаецца з семнаццаці чалавек.

— *Але цяпер вы аднаўляеце фасад, вокны?!*

— Так, бо менавіта на гэта мы атрымалі грошы.

— *У апошні час шмат шуму нарабіла беластоцкая пастаноўка „Кананелькі” Эдварда Рэдлінскага. Тыповыя для Беластока кансерватыўныя сілы абураліся за „абразу святасцей” і нават звярнуліся з заклікам да дырэкцый школ, каб не дазвалялі вучням арганізоўваць экскурсіі ў тэатр на „Кананельку”.*

— Тэатр павінен быць у апазіцыі да існуючага парадку. Ён не можа быць кансерватыўны, як гэтага хацелі некаторыя правыя кругі (у чым мы пераканаліся якраз пасля пастаноўкі „Кананелькі”). Тэатр мусіць быць у авангардзе, хаця б іграў не самыя новыя, а класічныя п’есы.

— *Я чула, што цяпер вы рыхтуеце спектакль „Маральнасць пані Дульскай” Габрыэлі Запольскай!*

— Так, рыхтуем гэты спектакль у супрацьвагу тым, што паднялі такую шуміху вакол „Кананелькі” без сэнсу, без зразумення.

— *Памятаю, Анджэй, як тры гады таму ты ўступаў на пост дырэктара тэатра, а я брала ў цябе інтэрв’ю. Тады ты быў поўны энтузіязму, а цяпер я адчуваю ў тваіх выказваннях нотку смутку...*

— Жыццё зрабіла карэктку майго энтузіязму. Сорок адзін год я прапрацаваў акцёрам, а толькі тры — дырэктарам. Калі я быў акцёрам, гэта быў для

мяне добры перыяд, можна сказаць, што я быў шчаслівым чалавекам. Апошнія тры гады — гэта быў найцяжэйшы перыяд у маім прафесійным жыцці. Але лічу, што за сорок чатыры гады я сваё заданне выканаў. Восенню адыходжу на пенсію.

— *У артыстычных жэ прафесіях можна працаваць, пакуль дасі рады...*

— Мяне пужае сёння камерцыйны падыход да спраў культуры, выклікае агіду тандэнтнасць, якая запанавала навокал нас. Хачу быць вольным чалавекам.

— *Наколькі мне вядома, ты заўсёды ставіўся вельмі прыхільна да беларускай драматургіі.*

— Мушу пахваліцца, што за ролю Буслая ў п’есе Аляксея Дударова „Парог” у 1982 годзе на Фэстывалі тэатраў паўночнай Польшчы ў Торуні я нават атрымаў узнагароду.

— *На парозе Міжнароднага дня тэатра хачу яшчэ запытацца: дык як жэ будзе з тэатрам наогул?*

— Я веру, што тэатр вытрымае ўсе цяжкасці. Гэта ж адзінае месца, дзе можа сустрэцца артыст і глядач — жывы чалавек з жывым чалавекам. І... паразмаўляць, паабменьвацца думкамі, як чалавек з чалавекам.

— *З нагоды свята жэдаем яму гэтага!*

Гутарыла і фатаграфавала Ада ЧАЧУГА

Творчая паездка ў Слупск

З Раманам Курнатоўскім, старшынёй Паморскага аддзялення Аб'яднання Польшча-Беларусь пазнаёміўся я ў Мінску. Як намеснік старшыні Падляшскага аддзялення гэтага ж аб'яднання знаходзіўся я ў складзе польскай дэлегацыі, якая наведала Беларусь па запрашэнні Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і Таварыства Беларусь-Польшча.

Раман Курнатоўскі запрасіў мяне на аўтарскія сустрэчы ў Слупск. 6 сакавіка г.г. сустрэў ён мяне на слупскім чыгуначным вакзале. У старажытным, заснаваным у Х стагоддзі горадзе над ракою Слупіяй, распаложаным у дваццаці кіламетрах ад Балтыйскага мора апынуўся я ўпершыню. Пасля другой сусветнай вайны знішчаны ў 35 працэнтах Слупск вярнуўся да Польшчы. У 1975 годзе павятовы горад стаў ваяводскім цэнтрам. Пасля апошняга адміністрацыйнага падзелу з 1999 года Слупск ізноў стаў павятовым горадам у складзе Паморскага ваяводства. У апошні час у горадзе наступіў заняпад машынабудаўнічай, драўлянай, абутковай і харчовай прамысловасцей. Людзі стотысячнага горада ў пошуках працы выязджаюць у розныя гарады, пераважна ў ваяводскі Гданьск. Горад мае шэры выгляд, сыплюцца старыя дамы, чакаючы грунтоўнага рамонту.

6 сакавіка г.г. адбылася двухгадзінная сустрэча са студэнтамі аддзялення неафіцыйнага — русістамі і германістамі — Паморскай педагагічнай акадэміі. Сустрэчу сарганізавала захавальнік кніжных фондаў Навуковай Паморскай бібліятэкі ў Слупску доктар Марыянна Бараўская. Сярод вялікай групы студэнтак быў толькі адзін мужчына. Расказаў я студэнтам ад беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы і сваім творчым шляху. Чытаў свае вершы ў перакладзе на польскую мову. Уважлівыя слухачы прасілі чытаць ім вершы ў беларускім арыгінале і вершы для дзяцей. Пасля сустрэчы сябра Раман Курнатоўскі заўважыў, што я па-

вінен менш раскадваць, а больш чытаць, паколькі ў вершах дасканалы адлюстравана і нацыянальная меншасць, і мой жыццёвы і творчы шлях. „Твае вершы, — сказаў Раман, — студэнты пачулі першы і магчыма апошні раз і таму трэба іх прачытаць як мага больш”. Пагадзіўся я з гэтай заўвагай і на наступных сустрэчах абмяжоўваўся да тэлеграфнай інфармацыі.

Да найбольш цікавых належыць сустрэча з вучнямі IV „а” класа Падставой школы № 4 у Слупску, у якім вучыцца сын майго сябра Адам Курнатоўскі. Класная выхавальца, настаўніца польскай мовы Іаланта Ядлінская, атрымаўшы загадзя мае зборнікі, падрыхтавала дзяцей да дэкламацыі вершаў. Усе дзеткі атрымалі мае кніжкі, а я ўпісаў ім свае прысвячэнні. Як раскадваў Адам, сыноч майго сябра, дзедзі на другі дзень прынеслі ў школу мае зборнікі і чыталі іх на ўроках.

7 сакавіка г.г. дырэктар Агульнаадукацыйнага ліцэя № 1 у Слупску Крыстына Данілецкая-Ваяводская сарганізавала сустрэчу з малодшымі класамі ліцэя. Чацвёртыя класы мелі ў той дзень якраз пробную матуру. Адзін з вучняў папрасіў мяне напісаць яму пару слоў на памяць. Прызнаўся, што ён таксама піша вершы.

Сябра Раман Курнатоўскі пазнаёміў мяне з кіраўніцтвам Паморскай навуковай бібліятэкі ў Слупску, якой я падпісаў свае паэтычныя зборнікі.

Адбылася таксама сустрэча з Малгажатай Камінскай-Собчык — дырэктарам Лялечнага тэатра „Teatraz” („Вясёлка”) у Слупску. Гэты тэатр супрацоўнічае з лялечнымі тэатрамі ў Віцебску і Магілёве. Дырэктар прасіла маёй дапамогі ў галіне перакладу тэатральнага рэпертуару з польскай на беларускую і з беларускай на польскую мову.

Аўтарскія сустрэчы ў Слупску былі для мяне цікавыя і важныя, паколькі ў апошнія гады я абмежаваўся да выступленняў на Беластоцчыне.

Віктар ШВЕД

Казка пра Беларусь

[1 *☞ працяг*]

Ізноў пацыент ажываў, ізноў ку напярэўлялася ягонае самаадчуванне. Ужо здавалася, што хворага выпішучь са шпітэля, ён ужо будзе здаровым, будзе жыць паўнаватасным жыццём. Але не паспелі яго выпісаць. Прышоў лекар-эксперыментатар, вар'ят, можна сказаць. Дарваўся да медыцынскіх інструментаў і пачалася страшная „курацыя” амаль здаровага чалавека.

Сёння пацыент (Беларусь, значыцца) б'ецца ў агоніі, а лекар-садыст з усмешкай назірае за канвульсіямі, выдумоўваючы ўсё новыя і новыя здзекі, якія дапамогуць дабіць хворага.

Ці здолее пацыент сарваць кіслародную маску з твару, да якой ужо даўно не даходзіць паветра?

Разбуджваць рэлігійнае ўсведамленне

Дэканальны інстытут праваслаўнай культуры ў Бельску-Падляшскім, нябесным заступнікам якога з'яўляецца Божая Маці ў Яе Бельскай іконе, заснаваны быў 11 верасня 1999 года. Спатканні з жыхарамі горада і навакольных вёсак арганізуюцца ў памяшканні Свята-Міхайлаўскага прыхода. Яго настаяцель мітрафорны пратаіерэй Ляонцій Тафілюк з'яўляецца намеснікам дырэктара, а працай усяго Інстытута кіруе дэкан, мітрафорны пратаіерэй Георгій Такарэўскі.

У час некаторых спатканняў з дакладамі выступалі госці. Пра гісторыю Праваслаўнай царквы на Падляшшы раскадваў праф. Антон Мірановіч. У час Вялікага посту ў 2000 годзе з вернікамі сустракаўся епіскап Бельскі Грыгорый, які гаварыў аб правільнай падрыхтоўцы праваслаўнага хрысціяніна да посту. Перад прыездам у Польшчу патрыярха Румыніі Феакціста адбылося спатканне на тэму гісторыі і сучаснага жыцця праваслаў-

Святкаванне Дня моладзі

Сустрэчу вялі а. Славамір Хвойка (злева), старшыня Брацтва Юстына Грыцюк і а. Андрэй Буслоўскі.

Брацтва праваслаўнай моладзі пры Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы 18 лютага 2001 года святкавала Дзень моладзі.

Пасля Літургіі, якую здзейсніў епіскап Міран у саслужэнні свяшчэннікаў сабора Святой Тройцы, адслужаны быў малебен за моладзь, затым а. Андрэй Буслоўскі зачытаў даклад „Думкі святых айцоў аб жыцці ў сям'і”.

Старшыня Брацтва, вучаніца Гайнаўскага белліцэя Юстына Грыцюк, коратка падвяла вынікі працы арганізацыі ў апошні час. Адзначыла яна, што на спатканнях братчыкаў чыталіся і абмяркоўваліся фрагменты Евангелля, праводзіліся лекцыі на тэму залежнасці ад алкаголю і наркотыкаў, ладзіліся паломніцтвы ў Супрасль і на Святую Гару Грабарку. Брацтва памагала Дому міласэрнасці ў Гайнаўцы, у калядны перыяд арганізавала спатканні Святога Мікалая з дзяццмі ў дамах вернікаў, праводзіла конкурсы і спартыўныя спаборніцтвы.

Водпуск ад навукі

Пра цяжкую сітуацыю Беластоцкага ўніверсітэта ведаюць усе. Абнародавалася яна некалькі тыдняў таму, калі аказалася, што не стае грошай. Датацыі з дзяржбюджэту для ўніверсітэта паменшалі амаль напалову ў параўнанні з мінулым годам. Аднак выкладчыкі пра гэта нічога не ведалі. Поўны вобраз сітуацыі прадставілі беластоцкія СМІ і, як гавораць універсітэцкія супрацоўнікі, з іх чэрпалі яны весткі пра фінансы вучэльні. Газеты апярэдзілі рэктара амаль на чатыры тыдні, які, паводле аднаго з выкладчыкаў, заняты дараблянем на баку, забыў паведаміць аб фінансавых клопатах сваіх супрацоўнікаў.

На пытанне радыёжурналіста, чаму найвышэйшы прадстаўнік Універсітэта дадаткова працуе ў іншай школе, рэктар адказаў, што мае трох сыноў, якім мусіць запэўніць утрыманне. Згода! А што ў такой сітуацыі мае зрабіць магістр, які дастае месячна 1 000 зл. і не мае магчымасці падзарабіць?

Пасля пасяджэння ўніверсітэцкіх улад, якое адбылося 22 лютага, многія выкладчыкі пыталі: што далей? За што

— Моладзь прыходзіць да нас у пошуках жыццёвай мэты, сяброў, дапамогі і парады. Маладыя знаходзяць дапамогу ў нашых свяшчэннікаў. Вучацца пакорлівасці, веры і сяброўства, — адзначыла Юстына Грыцюк. — Мы павінны працаваць у карысць праваслаўнай культуры, нашага асяроддзя і памагаць іншым.

Айцец Андрэй Буслоўскі падкрэсліў патрэбу выхоўвання дзяцей з улікам навукі святых айцоў. Выказаў ён задавальненне тым, што белліцэісты ходзяць на багаслужбы ў царкву, заклікаў моладзь прыходзіць на сустрэчы брацтва, паколькі лягчэй выхоўваць маладых людзей, калі яны бліжэй Царквы і Бога.

Сябры Брацтва — Эмілія, Тамаш і Марцін — праспявалі рэлігійныя песні. Бацькі дзякавалі святарам за апеку і прапанавалі арганізацыйную дапамогу.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

жыць? На першае пытанне адказ просты: кіраўніцтва прыдумала паслаць супрацоўнікаў на бясплатны водпуск. На другое ніхто не адкажа.

Улады ўніверсітэта прапануюць таксама студэнтам зрабіць вольны ад заняткаў тыдзень перад Вялікаднем, аднак да гэтай пары не вырашана, ці трэба будзе яго адпрацаваць.

Найцікавейшым у цэлай сітуацыі з'яўляецца тое, што ніхто не інфармуе студэнтаў, на якіх ўсё гэта адаб'ецца. Гэта яны апошнім часам утрымліваюць такія спецыяльнасці, як эканомія ці права. Студэнты, якія не здаюць экзаменаў на гэтых факультэтах і якія прыступаюць да „ўмоўных” экзаменаў, за якія прыходзіцца плаціць немалыя грошы, адначасна выступаюць у ролі спонсараў не толькі мармуровых паркетаў і скураной мэблі ў рэктарскіх кабінетах, але і ганарараў для выкладчыкаў.

Са слязою у вачах успамінаюцца цяпер гады, калі Універсітэт падлягаў Варшаве і калі на пячатках выразна было напісана Варшаўскі ўніверсітэт.

Н. А.

ных у Румынскім Патрыярхаце. Пасля спаткання з патрыярхам Феакцістам у Бельску-Падляшскім дэканальныя ўлады намерваюцца наладзіць супрацоўніцтва з адным з гарадоў у Румыніі на ўзроўні брацтваў і інстытутаў. Аб практычных аспектах праваслаўнай малітвы гаварыў епіскап Беластоцка-Гданьскі Іакаў, а ў канцы мінулага года Бельск наведаў мітраполіт Мінскі і Слуцкі, патрыяршы экзарх усяе Беларусі Філарэт.

— Паколькі ёсць зацікаўленне людзей спатканнямі ў Інстытуце, будзем

старацца разбуджваць рэлігійнае ўсведамленне сярод праваслаўных вернікаў. Хочам развіваць асветную, культурную, выхаваўчую і дабрачынную дзейнасць. У працы Інстытута прымае ўдзел духавенства, настаўнікі закону Божага ды інтэлігенцыя. На спатканні, арганізаваныя па нядзелях і чацвяргах прыходзіць і моладзь, — заявіў дырэктар Інстытута праваслаўнай культуры ў Бельску-Падляшскім а. Георгій Такарэўскі. — Культурную дзейнасць будзем весці разам з брацтвамі.

(ам-3)

Набіла салдата

Успаміны Яна СКАЧЫНСКАГА з Грабянёў.

У нашай вёсцы тым, што не хацелі ехаць у Германію, дамы раскідалі. Раскінулі і маёй суседцы. Тады я, а мяне ўжо вызначылі, падаўся ў чэрвені 1942 года ў Дуброву, а з Дубровы ў Гродна. У Гродне пасадзілі на таварны поезд і павезлі ў Інстэрбург. Калі поезд праяджаў каля Дубасна, адважнейшыя павыскавалі, а я паехаў.

Да восені працаваў у баўэра, вапну па полі раскідалі; яшчэ дзяўчына ад Варшавы была. Аднойчы я коней паіў і штурхнуў жаробную кляч. Баўэр мяне ўдарыў і з тае пары не жылі мы ў згодзе. Восенню выслаў ён мяне на капанне каля Аструды. Два тыдні збіраў я там бульбу. Добра там было, бо і святло электрычнае было, і з людзьмі можна было дагаварыцца, бо польскую мову ведалі.

Пасля тых двух тыдняў мяне назад у Інстэрбург адправілі. Я не хацеў вяртацца да свайго гаспадара і мяне скіравалі да баўэркі, фрау Абель, якой муж на фронце ў авіяцый служыў. Гаспадарка там была вялікая — каля ста пяцідзесяці гектараў. Мне выпала даглядаць кароў. Было там пяцьдзсят дзве каровы, якіх акрамя мяне даглядалі яшчэ адзін нявольнік і адзін немец. Трэба было тых кароў рукамі выдаць і накарміць, папрыбіраць. Зімою цяжка было, але летам толькі даенне аставалася. Каля кароў быў я ўвесь час, толькі адзін раз узялі мяне да звозкі канюшыны.

Так было да 1944 года. Мы ўжо даведаліся, што тут, у нас, немцаў ужо няма. Восенню старая прыляцела з весткай, што рускія танкі ўжо дванаццаць кіламетраў адтуль. З тае пары сталі ўцякаць перад фронтам. Пакінулі стагі, а кароў павялі з сабою; пасля і тых кароў кінулі.

Паехалі ў напрамку мора, пераехалі Вісяны заліў і выехалі на Вісяную касу. Па касе войска ішло, то мы ехалі па лёдзе. Быў

люты мароз, а мы ў той час на вазах начавалі. Праз Гданьск яшчэ разам з гаспадарамі ехалі, а пасля раздзяліліся. Немцы скіравалі мяне ў Нойштад (Вейгерава), а пасля трапіў я да адной кашубскай сям’і за Вейгеравам; было іх трое: бацька, маці і дачка. Там наступіла вызваленне.

Сядзелі мы ў выкапе, калі прыехалі коннікі. Правяралі яны, што я за адзін. Забралі ад мяне лепшае адзенне і дакументы. Я астаўся, можна сказаць, голы. Дакументаў не маю, бядя! Прыйшлі іншыя саветы і да мяне! Хацелі расстраляць, але быў там адзін палонны з 1939 года, украінец, які сказаў, што я — паляк.

Як прайшоў фронт, наехалі тылавікі. Там, у кашубаў, хлебныя печы былі навуку будынкаў, на двары. Рускія такую печку маіх гаспадароў раскідалі. А тая гаспадыня дзёрзкая была і набіла аднаго салдата. Прыбег афіцэр, рассярдзіўся, і да мяне, хто я такі. Я сказаў, а ён мне тады гаворыць:

— Тебе нечего здесь делать, надо домой ехать. А ей скажи, что если она ещё раз тронет советского солдата, тогда убьюм как собаку.

Пасля некалькіх дзён загадалі мне збірацца. Я ўзяў з сабою саланіну, хлеб, і паехаў з імі ў Вейгерава. А там такіх як я многа ўжо было. Пайшлі мы пяхом на Лембарк, Быгаў, Тухольскія лясы. Прыйшлі аж у Быдгашч. У Быдгашчы селі на эшалон, якім прыехалі ў Варшаву; была ўжо вясна.

З Варшавы, заміж на Беласток, заехаў я ў Седльцы. З Седльцаў пяхом прыйшоў у Трэблінку. Там мяне чалавек на лодцы цераз Буг пераправіў і я прыйшоў у Малкіню. Там сеў на поезд у Беласток, якім заехаў у Саколку. Хацеў ехаць далей, у Гродна, каб адтуль дадому дастацца, але рускія павыганялі нас з пезда. І я з Саколкі, зноў пяхом, дадому ў красавіку вярнуўся.

Запісаў Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Чытаючы „Бежанства”

Словы падзякі тым, дзякуючы якім кніжка „Бежанства 1915 года” ўбачыла свет самі ціснуцца на вусны. Вялікае дзякуй ім за іх труд і цяплівасць. Не загінуць успаміны нашых бацькоў ды дзядоў, якім у жыцці прыйшлося перанесці многа клопатаў, бяды, зла і нягод. Перажылі яны ўсё найгоршае, што чалавека можа спаткаць у жыцці. У глыб Расіі гнала іх невядомая доля. Людзі да таго былі перапахоханыя, што баяліся свайго далейшага дамашняга жыцця. Надыходзіла вайна. Запанаваў усеагульны хаос. Людзі кідаліся ва ўсе бакі, біліся як рыба аб лёд. Ніхто не ведаў, што гэта толькі прапаганда. Людзі прапагандзе верылі, уцякалі як найхутчэй і далей ад сваіх хатаў, ад зямлі сваёй, ад родных вёсак. Не задумваліся, што іх наперадзе чакае, як іх прыме Расія? Некаторыя гаварылі, што гэта Бог пасылае пакуты за ўчыненныя грахі.

Толькі хто гэта з нас зразумее? Гэта трэба самому перажыць. Аб адным трэба Бога прасіць: няхай такое ніколі не паўторыцца, Госпадзе! Не дапускай, каб мы перажылі і паўтарылі лёс нашых

бацькоў ды дзядоў. Няхай наша жыццёвае падарожжа закончыцца тут, у нашай старонцы.

Многія бежанцы не ведалі, што бежанства стане іх апошняй дарогай у жыцці. Аставілі яны свае косці ў чужой зямлі. І ніхто іх не наведвае ў памінальны дзень. А хто вярнуўся, доўга лячыў свае раны ад туляння. Старэйшыя людзі, неаднойчы з жахам, успаміналі праклятае бежанства. А мы, бывала, з раз’юленымі ратамі слухалі іх расказы, без канца паўтараючы: ці гэта праўда? „Праўда, дзеткі, праўда. Няхай вам Бог пашле добрую долю, каб вы ў жыцці гэтага не перажывалі”, — казалі бацькі. І да гэтай пары пажаданні нашых бацькоў Гасподзь ушаноўвае. Перажылі мы ўжо больш як паўвека і не бачылі войнаў, катастроф, якія бушуюць па свеце. А на нашай, беластоцкай зямельцы, слава Богу, спакой. Дзякуючы кніжцы будзем памятаць, што перажылі нашы бацькі. Цяжар гэтага той толькі зразумее, каму блізкая родная хата, зямелька свая, родны кут, сям’я, вёска, блізкія людзі.

Грыша МАРОЗ

тывісты з ружжамі на плячах. Сунулі яму ў рукі свае нататкі, напісаныя „курыным пазуром”. Было там напісана каго раскулачыць, на каго наляжыць падатак, каму крыўду зрабіць. Мала таго, яшчэ і даказваць пачалі да напісанага. У бюро сядзела і жонка Лук’яна, Олечка, дачка нашага слаўнага Тараса Тамашука, і ўсё чула. Калі госці пайшлі, стала яна ўгаварваць мужа:

Чалавек прызвычаены да цяжкасцей

Успаміны Яўгена КАНДРАЦЮКА, жыхара вёскі Малінава, народжанага ў 1921 годзе.

На прымусовыя работы забралі нас немцы на пачатку зімы, яшчэ перад Калядамі, у 1942 годзе. Пачаткова былі мы разам з братам Аляксеем (яго ўспаміны друкаваліся ў папярэднім нумары — рэд.), аднак нядоўга. Пасля адправы ў арбайтсамце нас раздзялілі. Я трапіў у маёнтэк недалёка Ольштына, а брат у фабрыку ваеннага абмундзіравання ў Кёнігсберг. Не бачыў я яго 4 гады.

Маёнтэк, да якога я трапіў, быў вялікі, пад 50 гектараў. За намі наглядала 5 чалавек. Баўэр, Гельмут Зэйман, які быў ваенным інвалідам (накульгваў на правую нагу) разам з чатырма немцамі сачыў за працай 70 чалавек. Не ўсе рабочыя жылі ў гэтым маёнтку. Большасць людзей прыходзіла на работу да нас з суседніх маёнткаў.

У нашым фальварку жылі амаль самі мужчыны (было толькі 5 жанчын, у тым ліку 3 немкі, якія займаліся хатай, агародам і харчаваннем).

Пачаткова работа не была цяжкая. Вядома, зімой няма амаль нічога рабіць. Дык нямецкія людзі — практычны народ, бяздзейна сядзець не дазвалялі. Зімою нашым найважнейшым заданнем было пляценне кошыкаў. Сам ужо добра не памятаю колькі мы іх зрабілі. А было нас 20 чалавек і ў адзін вечар кожны мусіў зрабіць тры кашы. Потым павысілі нам норму да сямі кошыкаў. Не былі гэта толькі звычайныя кошыкі, але і такія з пакрыўкамі, вялікія на 70 сантыметраў. Да чаго яны былі патрэбныя, пачаткова мы не ведалі, аднак вясною даведаліся, што ў гаспадара вялікі сад з яблынямі — пад 10 гектараў, падзелены на чатыры роўныя часткі.

Пачаткова працаваў я агароднікам. Лёгкая была работа, аднак не трывала гэта доўга. Затым трапіў я на поле, дзе

Залаты юбілей

У зале шлюбаў гайнаўскага ЗАГСа адбылася сімпатычная сустрэча з парамі, якія пражылі з сабой 50 гадоў. Намеснік бурмістра Міраслаў Мордань і намеснік войта Гайнаўскай гміны Мікалай Кандрацюк уручылі дзевяці парам юбіляраў медалі „За шматгадовае шлюбнае сужыццё”. Атрымалі іх: Канстанцін і Вера Буры, Аляксандр і Ва-

Сярод эскізаў

У Педагагічнай бібліятэцы ў Гайнаўцы працуе выстаўка эскізаў гайнаўскага мастака Віктара Кабаца. Можна ўбачыць там накіды старога лесу Белавежскай пушчы, якія рабіў мастак у розныя поры года, карыстаючыся мяккім алоўкам, вугалем ці тушшу. Працам мастак даў загаловак-цытату з „Пана Тадэвуша” А. Міцкевіча — „Радзімыя дрэвы мае, другі мае старыя!”

— Лука, хаця не думай рабіць ужытак з таго, што накрэмзалі гэтыя абарванцы. Яны хочуць знішчыць тых людзей, што любяць працу, такіх як мой бацька Тарас. Мае ён многа зямлі і хутка да яго дабіруцца...

Лук’ян засмяўся і сказаў па-руску: — Ведь эти люди, это наше зеркало и мы всё видим и знаем через таких... Узяў тыя пісулькі, парваў і кінуў з агідай у сметнік.

араў, сеяў, садзіў бульбу і капаў яе. Многа работы было пры цукровых бураках. Але я прызвычаены быў да работы, любіў працаваць то і час хутчэй ляцеў. Толькі адно перашкаджала — туга па сям’і — у хаце асталіся бацькі з сястрой. А і аб лёсе брата думаў, маючы за сваіх, каб пратрымалі.

Пан Зэйман быў добрым чалавекам. Ваенны інвалід, удавец з траімі дзяцямі і да нас адносіўся добра. Толькі раз атрымалася няшчасце. Немка, Марыя, якая рабіла ў яго, спадабалася мне і, хіба, і я для яе не быў абыхавым. Вечарам спатыкаўся я з ёю, уважаючы, каб ніхто нас не выявіў. Тры разы ўдалося, але за чацвёртым выкрыў нас Зэйман і пачалося... Яго слугі так мяне збілі, што я тры дні не падняўся з пасцелі. Ляжаў у бараку і некалькі разоў траціў прытомнасць. Так мяне тады патурбавалі, што ў левай руцэ не маю поўнай сілы.

А што з Марыяй? Не ведаю. Ужо яе я не ўбачыў ніколі. Шкада, бо файная была дзяўчына, па-нашаму добра гаварыла і цалавацца ўмела, ой умела...

Баўэр сказаў тады мне: „Немкі табе захацелася?! Польскі сабака! Паднясі яшчэ руку на адну, глянь хаця б на якую! Заб’ю”. З таго часу я і не глядзеў на жанчын. Адхацелася.

У маёнтку быў я амаль тры гады. Потым прыйшлі рускія. Немцы ўцякалі, аставіўшы нас і маёнтэк. Трапіў я ў армію, з якой дайшоў на Берлін. Асколак папаў у грудзі і адаслалі мяне дахаты. Рана была неглыбокая і, дзякуй Богу, выздаравеў я хутка.

У Малінава прывёз мяне сваяк, якога спаткаў я ў Беластоку. А ў хаце няшчасце. Аляксея не вярнуўся яшчэ, і ніякіх вестак пра яго не было. А на пачатку года памёр бацька. Хворы, не хворы, узяўся я за работу і чакаў брата. Цяжка было, але чалавек прызвычаены пераносіць усе складанасці.

Паўліна ШАФРАН

лянцаіна Амбрасевічы, Мікалай і Вера Сарачынскія, Цімафей і Анастасія Сёканы, Сымон і Надзея Кірылюкі, Уладзімір і Ніна Кіцэллі, Аляксей і Марыя Амелянюкі, Уладзімір і Лідзія Вашчэнкі ды Канстанцін і Яўгенія Яноўскія. Усе яны з горада Гайнаўкі ды Гайнаўскай гміны.

Апрача медалёў былі кветкі, памятныя фотаздымкі і самыя цёплыя пажаданні ад прадстаўнікоў улад і сем’яў.

(яц)

— На эскізах, — лічыць мастак, — можна затрымаць першае ўражанне. Могуць яны стаць завершанымі працамі або матэрыялам для графік ці алейных карцін. Эскізы з выстаўкі вельмі важныя для мяне, бо перадаюць характар дрэва, паказваюць яго жывую форму.

Экспанаваныя працы аўтар перадаў бібліятэцы, адкуль трапяць яны ў адну са школ.

Аляксей МАРОЗ

Гэты чалавек нікому не зрабіў крыўды. А бедным, пакрыўджаным і пагарэльцам як мог, так дапамагаў. Таму такі чалавек не мог доўга ўтрымацца ў партыйных органах. Быў ён пераведзены на працу ў ГС. Але і там Лук’ян Грыгарук паказаў сябе добрым і высакародным чалавекам. Няма яго ўжо ў жывых, аднак пакінуў ён па сабе добрую памяць і прыклад.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Кампенсаваць страты

— Пракуратура, на аснове меркаван-
няў экспертаў, высветліла, што 11 чэр-
веня 2000 года з апошняга вагона цяг-
ніка № 88431, які праязджаў каля вёскі
Чахі-Арлянскія, з тармазных калодак
крышыліся распаленыя асколкі жалеза
і падалі на землю, што стала прычынай
пажару ажно ў 17 месцах, — заявіў 6 са-
кавіка 2001 года на сходзе ў Дубічах-
Царкоўных старшыня Павятовай упра-
вы Падляшскай сельскагаспадарчай па-
латы ў Гайнаўцы Мікола Яноўскі.

У вялікай зале Гміннага асяродка
культуры сабраліся пацярпелыя ад па-
жару жыхары Чахоў-Арлянскіх. Свае
патраты ацанілі яны на 1 мільён 800 ты-
сяч злотых. Паколькі следства не выя-
віла асоб, якіх можна было б абвінава-
ціць у тым, што знарок усчалі пажар,
расследаванне было спынена. Пацярпе-
лыя ад пажару могуць у індывідуаль-
ным парадку выступаць у суд з патра-
баваннем кампенсацыі ад Польскай
дзяржаўнай чыгункі. Апрача прадстаў-
нікоў Падляшскай сельскагаспадарчай
палаты ў Дубічы прыехалі надзяснічы
Ежы Анджэюк з Надлясніцтва Бельск-
Падляшскі (згарэла ў ім каля 50 гекта-
раў прыватных і столькі ж гектараў
дзяржаўных лясоў) і дырэктар Гайнаў-
скага інспектарата страхавой кампаніі

ПЗУ Міраслаў Хіліманюк (ПЗУ выпла-
ціла 65 тысяч зл. для ахвяр пажару).

— Прапаную даць Чыгунцы месяц-два
на адказ на наша патрабаванне выплаціць
кампенсацыю і толькі ў выпадку адмоў-
нага адказу рашыцца на судовы разбор
справы, — сказаў Мікола Яноўскі.

Прысутныя згадзіліся з прамоўцам.

— Гэта было спраўды вялікае няш-
часце. У мяне згарэлі ўсе гаспадарчыя
будынкі: дзве аборы, два гаражы, два
свірны, машыны, лес, дасека, у якой бы-
ло каля 60 сем’яў пчол, пчалярскія пры-
лады і шмат чаго іншага вартасцю ка-
ля 500 тысяч злотых, — сказаў Ян Нес-
цярук, маёмасць якога не была застра-
хавана. — Ад гэтага гора ў жонкі зда-
роўе сапсавалася: гіне памяць, слабее
зрок і баліць сэрца.

— У мяне клуня згарэла, хлеб разам
з прыбудоўкай і сад. Раней я страхавалі
будынкі, а ў 2000 годзе якраз забыў пра
гэта і не атрымаў ніякай кампенсацыі,
— наракаў Васіль Яканюк.

Войт Дубіцкай гміны Анатоль Паў-
лоўскі прайнфармаваў сабраных пра ак-
цыю пажарнікаў. У сходзе ўдзельніча-
ла большасць сялян з ліку пяцідзясяці
пацярпелых ад пажару. Усе падпісаліся
пад патрабаваннямі ў адрас чыгункі.

Аляксей МАРОЗ

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне, даражэнькі, ізноў прысніў-
ся мне сон, вельмі падобны на папярэд-
ні (я табе пра яго ўжо пісала, але яшчэ
не бачыла адказу). Там на ўлонні пры-
роды мела адбывацца нейкае выступ-
ленне, але была і арэна, быццам дзея-
лася ўсё гэта ў цырку, і навокал сядзе-
ла шмат людзей — быццам глядачоў,
якія чакалі выступлення.

А цяпер ізноў мне сніцца, што я зна-
ходжуся недзе на ўлонні прыроды. Цу-
доўны краявід! Зялёныя пагоркі, дзе-ні-
дзе парослыя лесам. Я знаходжуся ні то
ў нейкім доме, ні то ў палацы, які стаіць
сярод гэтай прыгажосці. Дом гэты, ад-
нак, нібы адкрыты на гэты краявід, і я ба-
чу толькі дзве сцяны з чырвонай цэглы.

А я ляжу са сваім каханым у вялікім
ложку, прыгожым, як і павінна быць
у палацы. Прытулілася да яго, і мне
вельмі прыемна.

Раптам, адкуль не вазьміся, паяўля-
ецца брат майго хлопца, які пастаянна
жыве за граніцай. Быццам прыехаў

у водпуск. Ён трымае ў руках ні то та-
лерку, ні то невялікі паднос, а там цу-
доўныя зялёныя-зялёныя вараныя стру-
кі гароху і фасолі (спаржовай).

Я пачынаю гэта есці. Не памятаю, ці
мой хлопец еў гэты гарох і фасолню ра-
зам са мной, ці я ела адна, а мо з яго
братам.

Скажы, калі ласка, Астроне, ці гэты
сон прадвешчае мне нешта нядобрае, ці
можна спаць спакойна?

ВІКТОРЫЯ

Вікторыя! Мяркую так і сяк і прыхо-
джу да вываду, што сон някепскі. Зялё-
ны, з травой і дрэвамі ландшафт свед-
чыць аб павароце тваіх спраў у добры
бок. Зялёны колер — колер надзеі нао-
гул, а тут жа яшчэ была трава. І дом
твой адкрыты на тую прыроду і надзею.
Не было ніякіх перашкод, якімі былі б
сцены. І наогул сон быў прыемны, а гэ-
та не гаворыць за тое, што нешта ня-
добрае магло б здарыцца. А да ўсяго гэ-
тага паявіўся той гарох і фасоль. Ба-
чыць гэта ў сне ці есці — будзе добрае
здараўе і выгадная праца.

АСТРОН

Старая архітэктурa і гліняная печ

24 лютага 2001 года выстаўкай у Бе-
ларускім музеі ў Гайнаўцы закончыўся
этнаграфічны пленэр, арганізаваны гай-
наўскім жывапісцам Пётрам Гаганам.
У Гайнаўку прыехалі мастакі з Варша-
вы, якія наведвалі навакольныя вёскі і вы-
каналі эскізы, рысункі, графіку, карыста-
ліся тушшу, пастэлямі і алейнымі фарба-
мі. Малявалі старую драўляную архітэк-
туру, інтэр’еры дамоў, старую гліняную
печ у Новаберазове, пушчанскія краявіды
і Свята-Троіцкі сабор ўсярэдзіне. Не-
каторыя працы засталіся ў музеі. Ма-
стацкі кіраўнік групы Адам Баяра быў

захоплены старой архітэктурай Гайнаў-
шчыны, прыгожымі краявідамі і бага-
службамі ў саборы. Заявіў ён, што маста-
кі сюды вернуцца.

(ам-з)

*Hurtownia zniczy „Luiza”
zaprasza do współpracy.
Антовы склад знічаў „Luiza”
zapraszae da супрацоўніцтва.
ul. Scalenioxa 34, Białystok
tel. (+48 85) 653 39 16*

Паляванне на зуброў

Зубр — сімвал аховы натуральнага
асяроддзя. Цяпер кожны зубр у Польш-
чы зроднены з белакежскімі зубрамі.
У выніку ахоўных дзеянняў цяпер зуб-
рам не пагражае знішчэнне. Аднак з’я-
вілася новая праблема: ці магчыма
ўтрымаць іх у дзікім стане, без умяшан-
ня чалавека. Стабільнае развіццё га-
рантавалі б два статкі па 1 500 штук
кожны. Каб пазбегнуць страт, якія на-
носяць траваедныя пушчанскія волаты,
зуброў сталі перасяляць у іншыя ляс-
ныя масівы краіны і замежжа, напры-
клад, Францыі. У даны момант ніхто не
хоча браць белакежскіх зуброў, паколь-
кі няма ад іх карысці: паляваць забаро-
нена, а даглядаць трэба.

Цяпер у Белакежскай пушчы зубры-
ны статак налічвае больш за 300 штук.
Спецыялісты лічаць, што на 50 штук за-
многа. Гэтай зімой пачаліся паляванні,
паколькі ў пушчы не стае кармоў. Пры-
пушчанскія сяляне скардзяцца на шко-
ды, учыненыя зубрамі, а адміністрацыі
не хапае грошай на кампенсацыі за зніш-
чаныя плантацыі азімых і стагі з сенам.

Сёлета леснікі могуць адстрэліць 38
зуброў. Да паловы лютага ўпалявалі
яны 19 штук, перш за ўсё 5-7-месячных,
пакалечаных і старых асобін. Упалява-
ную жывёлу выкарыстоўвае Белакежскі

нацыянальны парк, які мае міністэрскі
дазвол на продаж мяса, шкур і чэрапаў.
Частка шкур папоўніць калекцыю мяс-
цовага прыродазнаўчага музея.

Да бежанства ў Белакежы стаўў пом-
нік зубру. Вывезлі яго ў Расію. У міжва-
енны перыяд вярнуўся ён у Польшчу і апы-
нуўся ў Спале. Цяпер вядзецца хадайні-
цтва аб вяртанні помніка ў Белакежу.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Найлепшыя юныя футбалісты

У гімнастычнай зале Пачатковай
школы ў Кляшчэлях адбыўся турнір
юных футбалістаў пачатковых школ
ды гімназій Гайнаўскага павета.
Удзельнічала ў ім дванаццаць каман-
даў з Гайнаўкі, Кляшчэляў, Чаромхі,
Дубічаў-Царкоўных і Мілейчыч Ся-
мятыцкага павета. Турнір арганізава-
лі ЛЗС „Арол”, Упраўленне горада
і гміны ды Гарадскі асяродак культу-
ры ў Кляшчэлях.

У катэгорыі пачатковых школ пер-
шыństwo заваявала каманда з Пачатко-
вай школы н-р 1 у Гайнаўцы (атрыма-
ла яна ва ўзнагароду кубак дырэктара
кляшчэлеўскага Гарадскога асяродка
культуры). Другое месца заняла каман-
да з ПШ у Чаромсе і трэцяе — ПШ

н-р 5 у Гайнаўцы, а чацвёртае — ПШ
у Дубічах-Царкоўных.

У катэгорыі гімназічных камандаў
налепш адрэкамендавала сябе каман-
да з Гімназіі н-р 1 у Гайнаўцы — пер-
шае месца (атрымала яна кубак сакра-
тара Управы горада і гміны ў Кляшчэ-
лях), каманда Гімназіі н-р 2 у Гайнаў-
цы — другое месца і каманда з Гімназіі
ў Чаромсе — трэцяе месца.

Персанальныя ўзнагароды атрыма-
лі гімназіст Марцін Карпюк з Гайнаўкі
(забіў ён ажно 20 голаў у вароты), а так-
сама Андрэй Ляўчук і Каміль Валка-
выцкі з гайнаўскіх пачатковых школ
(па 15 голаў). Ім уручылі кубкі старшы-
ні Вучнёўскага спартыўнага клуба
і ЛЗС „Арол” у Кляшчэлях. (яц)

Нагода!..

Чацвер — 8 сакавіка. На рыначку
ў Чаромсе сустракаю пенсіянера Міка-
лая Чурака.

— У клуб не ідзеш? — пытае.

— А што за нагода? — цікаўлюся.

— Камп’ютэрна зрок правяраюць, —
адказвае. — Шмат нашых хлопцаў пай-
шло... І я збіраюся...

Рашыў і я пакарыстацца нагодай, па-
колькі патрэбная мне кансультацыя
акуліста. Каля клуба стаяла шмат вела-
сіпедэў і аўтамабіляў, у калідоры —
процьма народу.

— Шаноўнае спадарства, — пачуўся
голас з-пад уваходных дзвярэй. — Афар-
мляем па пяць асоб у гадзіну, прымаем
да 15-ай гадзіны. Прашу не ціснуцца...

Спыняюся побач групкі пацыентаў:
— А ён не лечыць ано акуляры пад-
бірае, — гаворыць пажылая жанчына.

— Акуляры ад рукі выдае, за адзіныя
шэсцьдзесят злотых.

— Аказія, панове, — усклікнуў Ана-
толь Шыкула, былы шафёр чыгуначнай
амбулаторыі. — У Беластоку за такое
140 злотых трэба заплаціць...

— Такую аказію і ў жыда знойдзеце,
— чуецца іншы голас. — Нам зрок ля-
чыць трэба, а не акуляры падбіраць.

„Нічога тут не скарыстаю”, — думаю
сабе і накіроўваюся да выхаду з нейкім
расчараваннем і сарамлівасцю. Лічыў,
што аформлю справу на месцы, што не
прыйдзецца цягнуцца ў Беласток. А тут
— шыш табе! Стаўлю тады пытанне ды-
рэктару Белаастоцкай чыгуначнай амбу-
латорыі: калі чарамшукі могуць разліч-
ваць на спецыялістычнае абследаванне
ў мясцовай амбулаторыі? З паказанага
прыкладу відаць, што многім такая да-
памога неабходная.

Уладзімір СІДАРУК

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка
„Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: http://www.kurier-poranny.com/niwa
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mini-
sterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максі-
мюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-
Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляк-
сандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-
рубская, Міраслава Лукша, Аляксей
Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая,
Марыя Федарук.
Друк: „Orthdruk”, ul. Składowa 9,
Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca.
Zastrzega sobie również prawo skracania
i opracowania redakcyjnego tekstów nie za-
mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie
ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenume-
ratę na III kwartał 2001 r. upływa 5 czerwca
2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały
„Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na III kwartał
2001 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysył-
ką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą
lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd.,
Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00.
Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Kra-
jowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28,
00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Od-
dział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redak-
cji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy-
nosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wy-
syłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10
(kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Eu-
ropa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Afryka
— 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Az-
ja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70
(100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Progra-
mowa Tygodnika „Niwa”, Białystok,
ul. Zamenhofska 27, nr konta PBK S.A., I Od-
dział Białystok, 11101154-401150015504.

Ahhhhhhh !!!...

A black and white photograph of a public restroom. Three men are standing at the urinals, facing away from the camera. A large, white, shaggy bear is standing between the first and second man, also facing away from the camera. The bear is standing on its hind legs, with its front paws raised. The man on the left is wearing a light-colored short-sleeved shirt and dark trousers. The man in the middle is wearing a light-colored long-sleeved shirt and dark trousers. The man on the right is wearing a dark long-sleeved shirt and dark trousers. The bear is standing in the middle of the three men. The background is a plain wall with a urinal visible on the left. The floor is a light-colored tile. The text "Ahhhhhhh !!!..." is written in the top left corner of the image.

Хто вінаваты ў тым, што народ такі хілы?
Мужыкі-здыхлякі, хоць бяры іх на вілы!
Кабеты без лёгкіх, калі нават і лёгкіх паводзін,
За цыцку не возьмеш, бо ссохла ад дыму, дый годзе!
У каве араб вінаваты, узгадаваў махорку — індзеец,
Гарэлку выдумаў... рускі?! Мо кітаец, а можа карэец?..
На паганую смертку народа ўсе гэтыя плягі!
А курыць, не піць гэтай брыды — дык трэба адвагі!
Ці адвагу мець трэба, каб сказаць, што жыць любіш?
Што цела здаровае і дух у тым цэле галубіш?
Што прыемна ўбачыць румяныя твары і светлыя вочы?
Што хочацца не пра благое і брыду прарочыць?
Адмовіцца ад касмапалітных атрутных павеваў,
І вушы заткнуць на словы што ў д'ябальскіх спевах!..
А што прапануем свайго мы, каб карэнне пусціла жывыя,
І мы — як дубы, і душы, і думы каб раслі маладыя...

[illegible]

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Казіміру Радошку** са Свебадзіцаў і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Юрка Хмялеўскі разышоўся з пры-
званнем. З таго што і як піша відаць,
якая цяжкая, занудная і няўдзячная пра-
ца рэдактара. А быў бы ён добрым бух-
галтарам. Даказвае гэта сваімі фельето-
намі ў „Часопісе”. Ужо даўно палічыў,
колькі грошай зарабляюць відныя асо-
бы з беларускага асяроддзя Беласточ-
чыны. Прыгледзеўся таксама, якімі ма-
шынамі ездзяць і ў якіх дамах жывуць.
І... не хапіла яму тэмаў на нашым цес-
ным панадворку. Але ж, нашто маем ду-
хоўную бацькаўшчыну? Адны чытаюць
выдадзеныя там кніжкі, другія захапля-
юцца музычным багаццем, трэція пера-
жываюць за футбольную каманду, а ча-
го трэба бухгалтару? Палічыць тамаш-
нія заробкі і расходы.

У трэцім за гэты год нумары „Часопіса” Юрка Хмялеўскі ўзяўся за *люстрацыю* — лепшага слова, чымсьці разрэкламаванае цяпер у Польшчы дзеля разліку з палітычнымі ворагамі, да гэтага мысліцельнага працэсу калегі-рэдактара, не прыдумаеш — апазіцыі ў Рэспубліцы Беларусь. Маўляў, усё іх змаганне з Лукашэнкам зводзіцца ано да таго, каб атрымаць гранты ад найўнага Захаду. Дай Божа здароўе Аляксандру Рыгоравічу і захавай Яго на многія леты, бо дзякуючы яму *w życiu prywatnym wcale dobrze im się powodzi*.

Юрка Хмялеўскі не можа перажыць таго, што дурныя заходнія фонды, інстытуты, а нават дзяржаўныя бюджэты валяць грошы ў падтрымку беларускай апазіцыі мяхамі, а тыя *granty zamiast wspierać działalność edukacyjną i kulturalną są po prostu rozkradane*. Праблема, — падказвае Хмялеўскі, — у браку кантролю. Спатрэбіўся б добры бухгалтар.

Хмялеўскі грашавіты людзей чуе.
Яны пакідаюць за сабой доўгі хвост да-
рагіх парфумаў. Фуу! Беларусу пахнуць
непрыстойна. Як паўсюдна вядома, па-
знаюць нас у свеце па цяжкім, удушлі-
вым смуродзе поту і гною.

Нос рэдактара не падводзіць яго і ў палітычных (а мо крывінальных)

справах. Адрозу вылавіць эмісара любой арганізацыі і ўмомант раскрасціць яго тайную місію. Напрыклад, зайшоў госць у рэдакцыю „Часопіса” і хоць нічога не сказаў, не здолеў схваць сваіх тайных намераў ад празорлівага рэдактара: *Wtedy stało się dla mnie jasne, że młody chłopak (...) był emisariuszem młodofrontowców. Przyjechał do Abadouskiego w sprawie Andrieja Ż.*

Не нанятага пакуль нікім кантралёра не пакідае і рэвалюцыйная пільнасць: *Bez względu na to, jak było naprawdę — czy Andrzej Ź. wspierał białoruską opozycję, czy też nie — cała ta sprawa wskazuje na powiązania przeciwników Aleksandra Łukaszenki ze światem biznesu.* А гэта, як вядома, смяротны грэх! Няхай лепш дзесяць нявінных згніюць у беларускіх турмах, чымсьці адзін, даруйце, бізнесмен будзе нажываць сабе трыбух на беластоцкім хлебце з маслам.

Самаробнага бухгалтара, а заадно і пракурора, у пушках адпаведнага яго характару занятку можа дыскваліфікаваць толькі слабы зрок. *Młody Front wydał oświadczenie, że nie widzi powodów, by osłaniać zatrzymanego Białorusina i nie będzie występować przeciwko jego ekstradycji do kraju,* — прачытаў Хмялеўскі. А я, хаця доўга сляпіўся ў факсы Маладога фронту нічога падобнага ў іх не знайшоў. Магу ісці ў заклад. Стаўлю свае акулеры супраць акулараў Хмялеўскага.

Ну, але гэты малы хіб, пры ўсіх станоўчых якасцях, не нашмат паменшвае шанцы маладога яшчэ і здольнага чалавека самарэалізавацца ў тым, што любіць і ў чым так добра разбіраецца. Калі што, грантадаўца не пашкадуе.

Мікола ВАЎРАНЮК

PS. Рэкамендуецца яшчэ папрацаваць над парфумамі, каб беспамылкова вызначаць па запаху іх цану. І над англійскай мовай, каб не прымяняць неграматычных фразэў тыпу: *Wydawał mi się białoruskim vappies*.

МАЛАДЫ ФРОНТ
Рэспубліка Беларусь, Мінск, вул. Чарняхоўшчына 9
тэл/факс (017) 239-00-00

YOUNG FRONT
vul. Maryinskai, 9, Minsk, Republic of Belarus
tel/fax +375-17-2844012. E-mail: young_front@uan.net
http://www.youngfront.com/vul/mariinskai99/photo1234

ADA DO SPRAW UCZĄCEJ

z. P. Adam Bernalowicz

P. Krzysztof Lewandowski

праздника и беларуск, 10.03.2001

Ministry of Agriculture
 and Forestry
 Department of Forestry
 Forest Management Division

Немәлигеңизни сыйдаң Милерг:

[illegible]

Мислете, што чакле чорес-чореснаваме. Доведите ме до овозначенија на Антонио Маркони и Чилија. Антонио доведете Вишњи Јовановиќ до Вишњија. Мислете, што чакле чорес-чореснаваме. Доведите ме до овозначенија на Антонио Маркони и Чилија. Антонио доведете Вишњи Јовановиќ до Вишњија. Мислете, што чакле чорес-чореснаваме. Доведите ме до овозначенија на Антонио Маркони и Чилија. Антонио доведете Вишњи Јовановиќ до Вишњија.

[illegible][illegible]

34. *equat* 3. *Equation* *mathematica* 3. *mathematical* *algebra* 3.

Старинное Миланское Фронтиспис -
 Памфлет о гонимых Восточных
 Христианах Фронтиспис, Амстердам, 1681

Elle a été achetée par le général de la République
Chapman et a été achetée par le général de la République

[Signature] H. Comptroller
[Signature] H. Comptroller